

МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ
Й СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ»**

(13-14 травня 2022 р.)

Хмельницький
2022

УДК 37.01"313"(063)
Т 33

Теоретичні основи педагогіки й сучасні аспекти виховання. Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 13-14 травня 2022 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2022. – 76 с.
ISBN 978-617-8074-09-8

У збірнику представлені матеріали науково-практичної конференції «Теоретичні основи педагогіки й сучасні аспекти виховання». Розглядаються загальні питання теорії і методики навчання, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, дошкільної педагогіки та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться педагогічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 37.01"313"(063)

ISBN 978-617-8074-09-8

© Колектив авторів, 2022
© Видавництво «Молодий вчений», 2022

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Дарійчук С.В., Завгородня Т.К.

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ
СУЧАСНОГО МІСТА В КОНТЕКСТІ
ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ.....6

Дзюдзя А.М.

ЗНАЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ
ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ9

Цибанюк О.О.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ
ЯК ОСНОВНА ТЕМА ДОКУМЕНТІВ ООН.....13

Чорна І.В., Татарин О.М.

СКРАЙБІНГ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ
НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ
ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН.....17

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Іваненко О.С.

ФОРМАТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ.....22

Коваленко А.О.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОМАНДНИХ ЗМАГАНЬ
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
З УРАХУВАННЯМ РОДОВОЇ СПЕЦИФІКИ
ХУДОЖНІХ ТВОРІВ.....26

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Галманова Є.С.

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ.....32

Дідух К.В.

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ З ООП
В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ..... 35

Загребельна О.О.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ 39

Морозюк Т.Р.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ
ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ..... 43

Руденко Т.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ
ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ 49

Тригуб Д.О., Кисличенко В.А.

ЛОГОРИТМІКА В ПРОЦЕСІ ПОДОЛАННЯ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ 53

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кравченко О.Л.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
ФУНКЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 57

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Жданкіна А.В.

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ
ПИТАНЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ..... 62

Семенюк С.В.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ ПОЗИТИВНОГО
СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ
САМОБУТНОСТІ НАРОДІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ..... 65

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Масло І.М.

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ..... 68

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Голинська М.М.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ

УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....72

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Дарійчук С.В.

кандидат педагогічних наук, викладач,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Завгородня Т.К.

доктор педагогічних наук, професор,

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО МІСТА В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фізичне виховання – органічна складова системи освіти дітей, підлітків, юнаків, що сприяє формуванню всебічно духовно і фізично розвиненої людини та забезпечує безпеку її життєдіяльності. В положеннях статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) доведено, що регулярна фізична активність допомагає запобігти та боротися з неінфекційними захворюваннями, такими як серцеві захворювання, інсульт, діабет та деякі види раку.

«Здорове місто – активне місто: посібник із планування фізичної активності за місцем проживання» (2008 р.) виокремлюється із документів ВООЗ своєю безпосередньою практичністю. Це не ще одна узагальнена стратегія або звіт, мета цього посібника – допомогти керівникам міст створити план фізичної активності, активного життя та спорту безпосередньо із дієвими локаціями. Важливо, що посібник рекомендує визнавати «партнерами в справі активного життя» державну та місцеву владу, громадську спільноту та приватний сектор, описує, як створити, реалізувати та оцінити план здорового активного життя в будь-якому місті на планеті Земля. Характерною особливістю такої роботи визначений комплексний підхід до організації фізичної активності та три етапний процес планування

даної роботи. Третя частина представляє корисні інструменти, інноваційних засоби для створення здорового і активного міста:

- визначення потенційних партнерів для реалізації концепції фізично активного міста;
- реальна оцінка громади щодо можливостей для занять фізичною активністю;
- систематичний аудит «прохідності»;
- можливості міста для організації велосипедного руху тощо [1].

Одним із вагомих потенціалів створення ідеального здорового середовища, автори виокремили потенціал закладів освіти у створенні осередку фізичного виховання, активності і спорту. Так, аналіз реальної картини передбачив визначення рівня:

1. Забезпечення школою якісних щоденних уроків фізкультури для всіх учнів, масових фізкультурно-спортивних заходів.
2. Заохочення до участі у заходах всіх учнів у кожному класі, незалежно від здібностей.
3. Акценту на рекреації, безпеці, «чесній грі», розвитку здоров'язберезувальних навичок, що необхідні усього життя.
4. Кваліфікації вчителів.
5. Задоволення очікувань учнів шкіл.
6. Виконання основних тестів щодо розвитку фізичних якостей тощо.

Крім того, особливо важливими стали доступність бази закладів освіти для активного відпочинку та занять спортом у неробочий час безкоштовно для мешканців громади й створені умови для «активного транспорту до школи і назад» – наявність безпечних маршрутів, місць для паркування велосипедів, програми пішогохідного шкільного автобуса; співпраця з батьками, поліцією та місцевими установами [1].

Ще однією групою інструментів для вирішення питання оптимізації фізичної активності розробники посібника визначили масові заходи міжнародного, національного або місцевого рівня. Це події, завданням яких є демонстрація впевненості, що потреба у фізичному вихованні і заняттях спортом є природньою, і вони разом несуть культурне різноманіття, позитивні емоції й, що важливо, вписуються в напружений спосіб життя сучасного міста. Автори наводять низку інноваційних на їх погляд ідей. Наприклад:

– розширення вже існуючих заходів, організованих благодійними організаціями охорони здоров'я – прогулянки та пробіжки (заходи фонду боротьби з раком молочної залози), спортивні та дитячим організаціями;

– участь у національних днях, які пропагують фізичну активність, та у міжнародних масових заходах (Дня руху заради здоров'я), День танцю (10-17 травня), Європейський тиждень мобільності (середина вересня), День без автомобіля, Міжнародний місяць ходьби до школи (жовтень), Міжнародний день інвалідів (3 грудня) можливостями тощо) [2; 3; 4];

– проведення спільних «позитивних фізичних активностей» між містами, школами, лікарнями та підприємствами тощо;

– організація сезонних заходів – кампанія «літній актив» (водні заходи –перегони на човнах-драконах, веслування для початківців та родинні риболовлі заходи; заходи з садівництва: майстер-класи, змагання з садовими ділянками, заходи між поколіннями з дітьми та досвідченими садівниками та прогулянки по саду), зимові карнавали та змагання (катання на ковзанах, гонка на санчатах «Створи власноруч», міський триатлон);

– створюйте інноваційні події (скейтбординг і паркур, опівнічні баскетбольні турніри для молоді, змагання з боулінгу між поколіннями, турніри з пляжного волейболу, марафонський футбол), тематичні (заходи з садівництва: майстер-класи, змагання з садовими ділянками, заходи між поколіннями з дітьми та досвідченими садівниками та прогулянки по саду) та або націлені на певну аудиторію (пішохідні екскурсії по зоопарку, в історичних місцях, з експертами зі спостереження за птахами, природокористування та збереження, собачі паради та заходи з орієнтування); заходи з прибирання громади: прибирання парків і струмків, а також громадські мийки автомобілів і собак;

– події «з новим поворотом» – заходи в приміщенні: прогулянки по торговому центру, квести, ярмарки фізичної активності та дні відкритих дверей у сфері спорту та відпочинку; масові танці на відкритих тенісних кортах і в закритих приміщеннях; сімейні пікніки з розвагами для будь-якого віку; забави на кшталт змагання з носіння дружин (Україна, Фінляндія) тощо.

Необхідно зауважити, що здебільшого документи ВООЗ мають глобальний, стратегічний характер, об'єктом впливу у яких визначені всі верстви населення або аналітико-рекомендаційного змісту щодо реформування або виправлення недоліків в існуючих проєктах, програмах тощо.

Список використаних джерел:

1. A healthy city is an active city: a physical activity planning guide. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2008. URL: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/physical-activity/publications/2008/healthy-city-is-an-active-city-a-a-physical-activity-planning-guide>
2. Move for health. URL: <http://www.who.int/moveforhealth/about/en> (дата звернення: 01.03.2022).
3. Mobility week. URL: <http://www.mobilityweek.eu> (дата звернення: 01.03.2022).
4. URL: <http://www.un.org/esa/socdev/enable/disiddp.htm> (дата звернення: 01.03.2022).

Дзюдзя А.М.

студентка,

Науковий керівник: Луців С.І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

ЗНАЧЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ПРОЦЕСІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

«Пріоритетним завданням системи освіти є навчання людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої цінності» [1] – вказано у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті. Також про необхідність

збереження та зміцнення здоров'я дітей йдеться у Конституції України в законі «Про охорону здоров'я».

В Україні лише 7-10% дітей народжуються повністю здоровими, що викликає неабияку стурбованість. Міністерство охорони здоров'я повідомляє про те, що близько 70% учнів 1-11 класів державних шкіл мають низький рівень фізичного здоров'я. Зазвичай у молоді несформоване свідоме ставлення до здоров'я як до цінності.

З кожним роком з'являється все більше чинників, які здійснюють руйнівний вплив на людське здоров'я та життя. Погіршення стану розумового та фізичного розвитку дітей, а також зростання смертності та зменшення тривалості життя викликає серйозне занепокоєння. Тож проблема зміцнення здоров'я українських дітей та молоді повинне бути у пріоритеті [5; 6].

Надзвичайно негативно на стан здоров'я у молодому віці впливають шкідливі звички. Куріння, вживання алкогольних та наркотичних речовин, ранні сексуальні зв'язки та рання вагітність. Усе це має руйнівний вплив на психічне та фізичне здоров'я. Внаслідок нездорового способу життя розвивається агресія, падає самооцінка, погіршуються стосунки з родиною та однолітками. Для уникнення такого негативного досвіду, варто з самого дитинства формувати свідому мотивацію для ведення здорового способу життя, безпосередньо у шкільному навчально-виховному процесі [4].

Отже, для усунення руйнівних факторів та покращення стану здоров'я учнів необхідно впроваджувати у навчально-виховний процес здоров'язбережувальні технології. Саме поняття технологій означає метод створення та застосування знань, враховуючи людські та технологічні ресурси з метою оптимізації форми освіти. Здоров'язбережувальні технології об'єднують всі напрями діяльності загальноосвітнього закладу щодо формування, зміцнення та збереження здоров'я учнів.

Здоров'язбережувальні технології реалізують через певні напрями освітньої діяльності, а саме:

- організація навчально-виховного процесу, враховуючи його фізіологічний та психологічний вплив на учня;
- створення умов для зміцнення здоров'я дітей шкільного віку та їх розвитку;

- розробка навчальних програм з профілактики шкідливих звичок та їхня реалізація;
- використання комплексу оздоровчих заходів;
- моніторинг стану психічного та фізичного здоров'я і розвитку школярів;
- формування гуманних та справедливих відносин у колективі;
- унормування навчального навантаження [2].

Доцільне використання здоров'язбережувальних технологій забезпечує успішний систематичний вплив на організм учнів. Метою здоров'язбережувальних технологій є формування в дітей необхідних знань та навичок здорового способу життя, вміння використовувати ці знання у повсякденному житті.

Сучасний рівень розвитку світу висуває завдання бути здоровим як один з найважливіших людських пріоритетів. Формування цього завдання в освітній системі можна розглядати у двох варіантах – завдання-мінімум, яке коротко можна пояснити фразою «не нашкодь» та завдання-максимум. Місією навчального закладу є не лише зберегти здоров'я учнів на час їхнього навчання, але також підготувати їх до подальшого життя. Роль здоров'язбережувальної педагогіки полягає у забезпеченні високого рівня здоров'я дитини та формуванні культури здоров'я.

У навчальних закладах найдоречніше застосовувати технології, які: [2]

- мають комплексний підхід до питання збереження здоров'я;
- враховують фактори, що впливають на здоров'я;
- беруть до уваги індивідуальні та вікові особливості учнів;
- постійно працюють над покращенням санітарних умов у навчальному закладі, а також вдосконаленням навчальної бази та соціального клімату всередині колективу;
- базуються на взаємоповазі та взаєморозумінні учнів між собою, учнів з вчителями та між вчителями;
- залучають батьків;
- створюють комфортні та безпечні умови в освітньому середовищі;
- мотивують учнів брати участь у плануванні оздоровчої діяльності навчального закладу;
- періодично оцінюють ефективність технологій.

Безперечно, для вирішення проблеми збереження та покращення здоров'я дітей потрібна увага всіх, хто у цьому зацікавлений, а саме: батьків, медиків, педагогів. Проте, особлива роль все ж належить освітній системі, яка повинна зробити освітній процес здоров'язберігаючим і має всі необхідні можливості для цього. Здоров'я сучасних школярів-це майбутнє нашої країни, а, отже, повинне бути у пріоритеті [3].

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Шкільний світ. – К., 2001. – 24 с.
2. Бойко Т.В. Здоров'язберігаючі технології і сучасна система освіти // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – С. 56–62.
3. Горяна Л.І. Педагогічні умови організації навчально-виховного процесу курсу «Основи здоров'я» // Основи безпеки життєдіяльності. – 2005. – № 1. – С. 61–63.
4. Гуріненко Н.О., Рибалка О.Я. Освітні здоров'язберігаючі технології – шлях до збереження здоров'я школярів // Вісник Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Педагогічні науки. – 2007. – С. 82–88.
5. Страшко С.В. та ін. Інфекційні хвороби, що набули соціального значення. – К.: «Освіта України», 2006. – 56 с.
6. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / за ред. Е.М. Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. – 248 с.

Цибанюк О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВНА ТЕМА ДОКУМЕНТІВ ООН

В контексті обраної нами теми заслуговують на увагу офіційні документи міжнародних організацій, що управляють, контролюють або опікуються різними аспектами фізичного виховання і спорту, здоров'я різних верств населення країн світу – ООН, Організації Об'єднаних націй (United Nations – англ.), її дочерніх організацій – ВООЗ, Всесвітньої організації охорони здоров'я (WHO, World Health Organization – англ.); ЮНЕСКО, Організації Об'єднаних Націй із питань освіти, науки й культури (UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – англ.).

В преамбулі до Статуту ООН, (підписаний 26 червня 1945 р. в Сан-Франциско та набувший чинності 24 жовтня 1945 р.) організації що обрала девізом своєї діяльності слоган «Мир, гідність та рівність на здоровій планеті» було поставлено завдання «створити умови, за яких можуть дотримуватися справедливості та поваги до зобов'язань, що впливають із договорів та інших джерел міжнародного права». Статут ООН закріплює основні засади міжнародних відносин, від суверенної рівності держав до заборони застосування сили у міжнародних відносинах [3].

Ключовою ідеєю Конвенції ООН про права дитини (прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї від 20 листопада 1989 р.) стало визнання дитини самостійною, повноцінною і повноправною особистістю, що володіє всіма правами і свободами та безумовний пріоритет інтересів дитини перед потребами держави, суспільства, сім'ї, релігії. Серед основних принципів, проголошених даним документом: право на власну гідність, моральне, духовне та фізичне розвиток, закріплене за кожною дитиною, незалежно від того, в якій країні він народився, залишається. Всі неповнолітні діти рівні у своїх правах, вони не можуть бути скасовані, принижені або ущемлені (стаття 1 даної Конвенції визначає дитиною кожну людська істоту до

досягнення 18-річного віку, якщо згідно із законом, що застосовується до цієї дитини, вона не досягає повноліття раніше – О.Ц.). Діти визначені повноправними громадянами своїх країн, яким надається громадянство (держава) та ім'я (батьками), вони мають право на життя (стаття 6), їм забезпечено у максимально можливій мірі виживання та здоровий розвиток, соціальний догляд і медичну підтримку (стаття 6, 23, 24). Діти з фізичними або психічними відхиленнями повинні бути забезпечені особливою турботою і увагою [2].

Один із основних принципів Конвенції передбачає надання безкоштовного навчання. Держави-учасниці визнають право кожної дитини на рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку дитини. А також заохочують та розвивають міжнародне співробітництво з питань, що стосуються освіти, зокрема, з метою сприяння ліквідації невігластва та неграмотності у всьому світі та полегшення доступу до науково-технічних знань та сучасних методів навчання (стаття 27).

Права дитини позиціонуються як першорядні в питаннях отримання будь-якої допомоги. Неприпустима будь-яка експлуатація і жорстоке поводження, залучення до робіт, що приносить шкоду розвитку і здоров'ю. Право на мирне життя, в якій саме дорослі повинні навчити взаєморозуміння та поваги до інших людей незалежно від раси, віросповідання і національності. Категорично заборонено вирощувати расову або соціальну ненависть [2].

Згідно статті 30 Конвенції про права дитини, для всіх дітей закріплено право на розвиток особистості, талантів і розумових і фізичних здібностей у повному обсязі. Крім того, визнаються права дитини на відпочинок та дозвілля, на участь в іграх та розважальних заходах, заняттях мистецтвом, що відповідають її віку, й участь у культурному житті. Країни-учасниці Конвенції поважають та заохочують ці права та сприяють наданню відповідних й рівних можливостей для культурної та творчої діяльності, дозвілля та відпочинку [2].

Проблеми суспільного визнання ролі фізичного виховання і спорту, рівня кадрового забезпечення в закладах освіти країн світу, доступу до фізкультурно-спортивних споруд тощо були і залишаються актуальною темою для ООН. Так, за даними М. Дутчака, 9-10 січня 2003 р. у Парижі відбувся «круглий стіл»

міністрів, відповідальних за розвиток спорту у своїх країнах, основною метою якого став аналіз ролі фізичної культури і спорту у суспільстві. У декларації Міжнародної конференції «Спорт і розвиток», що відбулась у лютому того ж року в Швейцарії підкреслювалось, що саме різноманітність спорту, його реалізація забезпечує як зміцнення здоров'я, так і сприяє соціальному розвитку суспільства, та є невід'ємним правом людини [1, с. 3].

Звіт спеціальної групи з питань спорту і розвитку миру, створеної за ініціативи Генерального секретаря ООН К. Аннена на чолі з виконавчим директором Дитячого фонду ООН К. Беламі та спеціальним радником Генерального секретаря ООН з питань спорту у справі розвитку та зміцнення миру А. Огі, що був опублікований у жовтні 2003 р. детально проаналізував вклад спорту та його потенційні можливості у новому тисячолітті. Так, було зазначено, що визнання спортивної діяльності однією із важливих складових програм ООН, зокрема освітніх і дитячих, спричинило формулювання таких рекомендацій урядам країн світу де спорт є частиною проєктів, спрямованих на покращення життя дітей, які хворіють або (та) живуть у бідності; його використання як засіб полегшення страждань біженців від стресів, травм та інших негативних наслідків збройних конфліктів; примирення, поновлення дипломатичного діалогу.

Ще одним пролонгованим результатом роботи групи став виступ А. Огі на X Всесвітньому конгресі «Спорт для всіх» у листопаді 2004 р. в Римі. Спеціальний радник Генерального секретаря ООН з питань спорту у справі розвитку та зміцнення миру зазначив, що основною метою діяльності ООН у цій сфері повинна стати доступність фізичного виховання і спорту для всіх. За словами оратора, зусилля мають бути спрямовані на створення умов для занять фізичними вправами і спортом для кожної дитини і завдяки цьому досягати кращого життя, приєднуватися до здорового способу життя, уникати шкідливих звичок тощо.

У листопаді 2003 р. Генеральна асамблея ООН прийняла Резолюцію 58/5 «Спорт як засіб сприяння освіти, здоров'ю, розвитку і миру». Цим документом 2005 рік проголошено Міжнародним роком спорту і фізичного виховання та визначені шляхи досягнення консолідації зусиль урядів країн світу, міжнародних агентств і установ, спортивних організацій, а саме:

– формування та реалізація політики і програм розвитку фізичної культури і спорту, підвищення інформованості громадян з питань здоров'я та рухової активності;

– використання можливостей спорту для солідарності та співробітництва заради миру, розвитку соціальної та тендерної рівності, утвердження загальнолюдських цінностей;

– визнання вкладу спорту і фізичного виховання у економічний та соціальний розвиток, забезпечення будівництва і реконструкції спортивної інфраструктури;

– удосконалення та підвищення ефективності фізичного виховання передусім у навчальних закладах, підтримки спорту з урахуванням місцевих особливостей для освітнього, соціального і культурного розвитку;

– активізації співробітництва і партнерства між усіма діючими сторонами, включаючи сім'ї, школи, клуби, місцеві громади, молодіжні, спортивні, організації, органи виконавчої та місцевої влади, а також громадський та приватний сектори задля забезпечення доступності фізичного виховання та занять спортом;

– прискорення розробки міжнародної антидопінгової конвенції під егідою ЮНЕСКО [1, с. 2].

Серед заходів у рамках Міжнародного року спорту і фізичного виховання були проведені, зокрема всесвітні науково-практичні конференції: «Спорт і розвиток (економіка, культура, етика)», Німеччина, 13-15 лютого 2005 р., «Спорт і здоров'я», Туніс, 22-24 березня 2005 р., «Спорт і оточення», Японія, 31 липня 2005 р., «Спорт і виховання», Таїланд, «Спорт і розвиток – 2», Швейцарія, 4-6 грудня 2005 р. [1, с. 3].

Список використаних джерел:

1. Дутчак М. Організаційні засади проведення Міжнародного року спорту і фізичного виховання в Україні. *Фізичне виховання в школі*. 2005. № 1. С. 2–3.
2. Конвенція о правах ребенка. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml (дата звернення: 01.03.2022).
3. Устав ООН. URL: <https://www.un.org/ru/about-us/un-charter> (дата звернення: 01.03.2022).

Чорна І.В.

*кандидат біологічних наук,
Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області*

Татарин О.М.

*вчитель біології та хімії Глиницького ЗНЗ I–II ступенів,
спеціаліст вищої категорії*

СКРАЙБІНГ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

У теперішній час розвиток суспільства зумовлений надзвичайно великим впливом на нього інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), які проникають у всі сфери людської діяльності, зокрема і в освітній процес. Останні три роки проводиться змішане навчання в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) спочатку у зв'язку з епідемічною ситуацією, а тепер через введенням воєнного стану, саме тому в даний час невід'ємною частиною освітнього процесу стала комп'ютеризація освіти. Тепер в нашій країні йде становлення нової системи освіти, яка спрямована на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Такі процеси призводять до істотних змін в педагогічній теорії й практиці освітнього процесу, які супроводжуються внесенням коректив у зміст технологій навчання. Саме комп'ютерні технології вже стали невід'ємною частиною освітнього процесу, які дають нові можливості та значно підвищують ефективність процесу навчання. Сучасний педагог не залежно, який предмет він викладає в закладі освіти має володіти інформаційно-цифровою компетентністю для сприяння входження здобувача освіти в інформаційне суспільство. Тому рівень комп'ютеризації разом з кадровим і методичним забезпеченням освітнього процесу є вирішальним показником оцінювання дієздатності сучасного закладу освіти. Враховуючи, це сучасний вчитель має добре володіти сучасними інформаційно-комунікативними технологіями, які він має вдало використовувати на своїх уроках. Зараз існує дуже багато

електронних ресурсів, які вчитель може використовувати на своїх уроках для мотивації учнів на уроках та кращого запам'ятовування матеріалу, який вивчається. Розглянемо ресурси, які дозволяють візуалізувати навчальний матеріал, адже у сучасної молоді основу «образу світу» складають не стільки поняття, скільки смислові образи, створювані за допомогою візуального мислення. Завдяки використанню нових методів і прийомів візуалізації в роботі з інформацією урок стає насиченим та цікавим для здобувачів освіти [1]. Серед таких методів популярності набуває скрайбінг, адже для кращого розуміння матеріалу і запам'ятовування інформації потрібно одночасно задіяти різні органи чуття: слух, зір [2].

Технології скрайбінгу дозволяють створювати відеоролики, які швидко зацікавлюють здобувачів освіти і довгий час утримують їх увагу через ефект присутності, адже створюється відчуття в них, що історія створюється на їх очах. Скрайбінг – це інноваційна технологія, за допомогою якого можна привернути увагу аудиторії, надати їй додаткову інформацію та виділити головні аспекти теми. Технологія скрайбінгу почала останнім часом широко використовуватися в освітньому процесі, але більшість вчителів не вміють працювати з електронними ресурсами, які допомагають створювати скрайбін-презентацію чи відеоскрайбінг, саме тому слід підвищувати кваліфікацію учителів та впроваджувати відповідні теми та спецкурси для педагогів.

В залежності від форм залучення наочності виділяють такі різновиди скрайбінгу:

- мальований (зроблені від руки схеми та малюнки на певній поверхні);
- аплікаційний (на відповідний фон клеять чи просто накладають вже готові малюнки або зображення).
- магнітний (саме зображення прикріплюються на відповідній поверхні за допомогою магнітів);
- фланелеграфний (готові малюнки закріплюються до якоїсь ворсистій поверхні завдяки липучкам);
- скрайбінг «комп'ютерний» – створюється з використанням онлайн-ресурсів або спеціальних комп'ютерних програм [1; 3].

Розрізняють такі різновиди візуалізації:

– *скрайбінг-фасілітація* – це вид візуалізації під час розповіді, що супроводжується схематичними зображеннями, відповідними графіками чи діаграмами у реальному часі. Саме такий формат візуалізації використовується вчителями на уроках найчастіше;

– *відеоскрайбінг* – це недовгі та яскраві відеопояснення з тієї чи іншої теми, які супроводжуються схематичними зображеннями, класичним прикладом такої візуалізації є наприклад: подача інформації на таких youtube-каналів як «Науцпок» та «Цікава наука» тощо.

Для того щоб створити скрайбінг-презентацію, необхідно врахувати такі основних аспекти:

1) навички візуалізації – адже саме скрайбінг може перетворити відповідні тези презентації на слова та образи, саме тому не обов'язково вміти малювати, головне – зрозуміти, як правильно замінити слова на необхідні символи, образи;

2) вміння працювати зі схемами – скрайбер повинен вміти наочно продемонструвати свою думку у вигляді відповідних схем та графіків, діаграм, при цьому організувати всі схеми у формі цілісного та структурованого образу;

3) вміння спілкуватися з аудиторією – саме донести до слухачів головну думку та тему уроку, і в такий спосіб доповідач має залучити їх до процесу обговорення [4].

Використання скрайбінгу є найефективнішим під час вивчення нової теми, так учні зацікавляться різноманітними графічними образами та зображеннями, які пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом уроку, при цьому учні запам'ятовують основні поняття та терміни.

Скрайбінг в даному випадку виступає зручним інструментом не тільки для пояснення нового навчального матеріалу, але несе також інноваційність та привабливість цієї технології дає змогу на її основі організувати самостійну роботу. Використовуючи відеоскрайбінг на своїх уроках, зокрема на уроках біології, хімії та природознавства діти стають більш мотивовані, їм цікаво слухати навчальний матеріал, учні в очікуванні, а що ж буде далі. Матеріал подається для дітей в незвичні для них формі, саме тому їм цікаво. Сучасне молоде покоління сприймає інформацію через певні образи, вони не запам'ятовують великий обсяг інформації (тексту), тому

використання скрайбінгвідео на уроках сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Зокрема, учням також стає цікаво, як створити такі відео і вони активно долучаються до такої роботи.

Отже, до створення відеоскрайбінгу можна залучити і здобувачів освіти:

– індивідуальна робота учнів, пов'язане з створенням власної скрайб-презентації чи відеоскрайбінгу як домашнє завдання;

– роботу в групах для створення та обговорення скрайбу, при цьому розвивається креативне мислення, асоціативна пам'ять, творчість.

Отже, підсумовуючи вище сказане, схарактеризуємо переваги і недоліки скрайбінгу (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки застосування скрайбінгу під час викладання природничих дисциплін

Переваги	Недоліки
унікальність і привабливість цієї технології	великі часові витрати на створення скрайбу (написання сценарію, озвучування, зйомка та монтаж відео або освоєння електронного ресурсу);
сприяє підвищенню пізнавального інтересу учнів	вимогливість до підготовленості вчителя у технологічному плані (уміння використовувати відповідні програмні засоби, з такими приладами як відеокамера, мікрофон тощо);
компактність і образність подачі інформації	художньо-естетичному все ж таки результат має бути художньо привабливим і задовольняти принаймні загальним вимогам естетики
краще засвоєнню й запам'ятовуванню навчального матеріалу	

Отже, під час впроваджені будь-яких форм візуалізації навчальної інформації необхідно врахувати когнітивні особливості сучасного покоління учнів. Сучасні здобувачі освіти потребують цікавого та яскравого подання навчального матеріалу. Матеріал має подаватися у такому вигляді, який найбільш зручний для його розуміння, сприйняття, а також для засвоєння та запам'ятовування. Саме тому використання сучасних технологій візуалізації в навчальному процесі,

зокрема скрайбінгу створює передумови для підвищення, як якості так і результативності навчання здобувачів освіти в ЗЗСО. Тому сучасний вчитель має розуміти, у якому вигляді краще подати інформацію та володіти сучасними технологій візуалізації, особливо це стосується освоєння електронних ресурсів (програм) під час дистанційного чи змішаного навчання в ЗЗСО.

Список використаних джерел:

1. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Скрайбінг-презентація як засіб підвищення ефективності освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 72. № 4. С. 67–80.
2. Безуглий Д. С. Технології візуалізації навчального матеріалу у фаховій підготовці сучасного вчителя. *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 11. С. 48–52.
3. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя. *Фізико-математична освіта (ФМО)*. 2016. Випуск 1(7). С. 39–47.
4. Сидорчук Н. Г. Скрайбінг: інновації та традиції аудіовізуальної підтримки навчального процесу. *Креативна педагогіка* [наук.-метод. журнал] / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 57–64.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Іваненко О.С.

студент,

*Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

ФОРМАТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Оцінювання навчальних досягнень учнів є невід’ємною складовою освітнього процесу. Тому концептуальні зміни у вітчизняній освітній системі неможливі без перегляду й реалізації принципово нових підходів до оцінювання процесу навчання учнів. В Україні проголошено курс на компетентнісну освіту, в умовах якої затребуваним стає такий підхід до оцінювання досягнень учнів, який дає можливість виключити негативні моменти в навчанні, сприяє індивідуалізації навчального процесу, підвищенню навчальної мотивації й самостійності учнів.

Метою статті є розкриття сучасних методичних підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Формативне та підсумкове оцінювання – в чому різниця? Основна мета використання стратегії чи інструменту визначає її завдання. Чи потрібно збирати дані для формативного оцінювання, підсумкового оцінювання чи обох?

Формативне оцінювання – це дослідження в класі, яке забезпечує корисний зворотній зв’язок для покращення викладання та навчання. Формативне оцінювання – це зворотній зв’язок учня з викладачем про навчання учня [1, с. 8].

Підсумкове оцінювання використовує методи та заходи для оцінки навчання учнів та розуміння матеріалу для цілей оцінювання та звітності. Підсумкове оцінювання – це зворотній зв’язок викладача із учнем про навчання учня [1, с. 22].

Формативне оцінювання – це спостереження за учнями в процесі навчання, збір частих відгуків про навчання учнів і розробка невеликих класних експериментів, які надають інформацію про те, як учні навчаються і як учні реагують на певні підходи до навчання. Формативне оцінювання допомагає окремим викладачам закладу освіти отримати корисний відгук про те що, як багато і наскільки добре вивчили їхні учні. Використовувати цю інформацію викладачі можуть змінити напрям свого викладання, щоб допомогти учням зробити навчання більш ефективним.

Мета формативного оцінювання – поліпшити навчання учнів.

Характеристики формативного оцінювання [2, с. 49–50]:

Орієнтоване на учня: формативне оцінювання зосереджує основну увагу вчителів і учнів на спостереженні та покращенні процесу навчання, а не на спостереженні та покращенні результатів навчання.

Спрямовується викладачем: формативне оцінювання поважає автономію, академічну свободу та професійне судження викладачів коледжу. Кожен вчитель окремо вирішує, що оцінювати, як оцінювати та як реагувати на інформацію, отриману в результаті оцінювання.

Взаємно корисне: формативне оцінювання вимагає активної участі учнів і викладачів. Коли учні беруть активну участь і відчувають більшу впевненість у тому, що вони можуть досягти успіху, вони, ймовірно, будуть краще вчитися. У той же час вчителі тісно співпрацюючи з учнями, щоб оцінити навчання, покращують свої навички викладання та отримують нові знання.

Формуюче: формативне оцінювання є формуючим, а не підсумковим. Підсумкове оцінювання включає тести та оцінки. З іншого боку, формативне оцінювання майже ніколи не включає цього і майже завжди анонімне. Його мета полягає в тому, щоб надати викладачам інформацію про те як і як добре навчаються учні.

Контекстне: формативне оцінювання повинно відповідати особливим потребам і характеристикам викладачів, учнів і дисциплін, до яких воно застосовується. Контекстність означає: те, що працює в одному класі, не обов'язково працюватиме в іншому.

Неперервне: формативне оцінювання – це постійний процес, який, можливо, найкраще розглядати як створення та підтримку «петлі

зворотного зв'язку» в класі. Зміни вносяться на основі результатів дослідження в класі та відгуків учнів.

Засноване на належній практиці викладання: більшість викладачів навчального закладу вже збирають деякі відгуки про навчання своїх учнів і використовують ці відгуки для покращення свого викладання. Формативне оцінювання – це спроба розширити існуючу передову практику, зробивши її більш систематичною, гнучкішою та ефективнішою.

Методики формативного оцінювання [3, с. 91–92]:

- кліматичні опитування – відгуки про використані методи викладання/навчання, текст, темп, формат уроку тощо;

- найтемніша точка – дискусійний форум або індивідуальні внески учнів щодо того, що досі незрозуміло;

- доповідь-хвилинка – що було найкориснішим, що ви дізналися?

Які питання залишаються?

- пре-тест і пост-тест – запитання, щоб показати огляд змісту курсу; використовується для першого дня, щоб показати глибину та широту охоплених тем, і останнього дня, щоб показати, що було вивчено;

- вбудовані запитання – запитання, вбудовані в тести з фактичними оцінками;

- папір для роздумів – критична думка учнів щодо навчального блоку, досвіду навчання тощо;

- контрольні списки компетенцій – контрольний список навичок та компетенцій;

- груповий неформальний зворотній зв'язок щодо викладання – анонімне опитування про 1-2 дії викладача, які допомагають учням навчатися, і 1-2 дії викладача, які гальмують або ускладнюють навчання;

- опитування або розміщення самооцінки;

- учнівське портфоліо робіт – компіляція робіт, включаючи чернетки, з часом, щоб показати зростання та розвиток навичок та знань;

- зворотній зв'язок з класом – приймає багато форматів; аналіз робіт, тести для аналізу предметів для дослідження;

– аналіз тестових завдань – певні тестові запитання використовуються для зворотного зв'язку викладачів щодо вивчених концепцій.

Внесення та документування покращень, удосконалень, переглядів та/або часу навчання на основі результатів оцінювання та висновків є обов'язковими – це критичний контроль завдання для покращення викладання та навчання!

Отже, навчання й оцінювання – нероздільні процеси. Як бачимо, педагогічне оцінювання є одним із найважливіших елементів сучасного навчального процесу. Від правильної організації оцінювання більшою мірою залежить ефективність управління навчальним процесом. Формативне оцінювання – це цілеспрямований неперервний процес спостереження за навчанням учнів; воно є необхідною умовою інтерактивного навчання, у процесі якого формується культура спільного обговорення у класі, розвиваються навички критичного і творчого мислення, а також формується середовище, що заохочує учнів запитувати. Формативне оцінювання підтримує впевненість учнів у тому, що кожен із них здатен покращити свої результати, оскільки учням наводяться приклади того, що від них очікують.

Список використаних джерел:

1. Першукова О.О., Курач Л.І., Фідкевич О.Л. та ін. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин: методичний посібник. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 106 с.

2. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання : від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45–57.

3. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. *Народна освіта*. 2017. Вип. 1. С. 88–95.

Коваленко А.О.

студент,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**ОРГАНІЗАЦІЯ КОМАНДНИХ ЗМАГАНЬ
НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
З УРАХУВАННЯМ РОДОВОЇ СПЕЦИФІКИ
ХУДОЖНІХ ТВОРІВ**

Одним з головних завдань методики викладання світової літератури на сучасному етапі є формування читацького інтересу. В епоху інтернету все більше й більше молоді відмовляються читати. Психологи вважають, що найбільшою проблемою нечитаючих школярів є поступова втрата навички фокусування уваги, що знаходить своє відбиття не лише в низькому рівні навчальних досягнень, але й у невмінні логічно й послідовно висловлювати димки в процесі комунікації. Учитель-словесник, як творча особистість, повинен володіти відповідними методами й прийомами мотивації школярів до читання, один з таких є командна гра.

Питання використання навчально-ігрового підходу в процесі вивчення літератури знайшло відображення у працях: О. Белової, А. Вітченка, О. Ісаєвої, О. Куцевол, А. Логінова, А. Мартинець, Л. Мірошніченко, Є. Пасічника, О. Юрченко та ін. Проте, у своїх публікаціях науковці переважно обґрунтовували загальні засади застосування ігрового підходу в роботі вчителя-словесника, не розкриваючи теоретичні основи використання методики змагальних ігор в розрізі жанрово- родової специфіки або не висвітлюючи поняття командного змагання як окремого концепту в навчально-виховному процесі, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою публікації є теоретичне і практичне обґрунтування жанрово-родового підходу до організації командних змагань на уроках або позакласних заходах із зарубіжної літератури.

До недавнього часу, поняття гри у методиці розглядалося лише як один із засобів розвитку пізнавальної діяльності, тому й застосовувалось воно виключно до дітей молодшого шкільного й

дошкільного віку. Якщо ж розглядати метод ігрового навчання крізь призму мотиваційного аспекту, то він цілком може бути використаний і для школярів середньої ланки. Нехтування ігровими методиками на уроках зарубіжної літератури зумовлене банальною причиною – зменшенням віку дорослішання. Беручи до уваги цей факт, слід проаналізувати й інші психологічні особливості.

По-перше, по завершенню молодшої школи учні здатні вже не тільки пізнавати, а й досліджувати. У них вже сформовані необхідні уміння для того, щоб давати оцінку діям чи подіям, що відбуваються навколо них. По-друге, приблизно з 10 річного віку діти стають більш самостійними. У них виникає потреба у самоствердженні й самовираженні [1, с. 28–34]. Проте, в сучасних умовах подібне самовираження, як правило, має негативний характер. Водночас бажання бути кращим за інших, максимально показати свої сильні сторони теж виходить на перший план і саме цей чинник учителю слід розцінювати не як перешкоду, а як сприятливу умову для здійснення навчально-виховного процесу. По-третє, в добу активного розвитку технологій вся увага дітей та молоді спрямована на контент, розміщений в мережі Інтернет. На думку фахівців – це величезна проблема сучасності, оскільки такий контент заточений на візуальне сприйняття і є причиною розвитку у дитини кліпового мислення, що може призвести до поступової втрати здатності осмислювати вхідну інформацію критично [2, с. 139]. Отже, педагог повинен вміти адаптуватися до сучасних умов й імплементувати інформаційні технології у вивчення предмету таким чином, щоб вони не перешкоджали дослідницько-пізнавальній діяльності учнів, а доповнювали її.

У вітчизняній методиці викладання літератури існує класифікація, яка поділяє ігри на рольові, інсценізовані й змагальні. На нашу думку, саме змагальні ігри є найбільш ефективними в середній школі, оскільки вони дозволяють поєднувати різноманітні типи завдань і повністю відповідають психологічним характеристикам підліткового віку. Проте, успішність учнів повністю залежить від ретельної підготовки учителя-словесника до проведення командної гри. Її педагог здійснює у декілька етапів:

– етап діагностики (визначення доцільності проведення змагальної гри, враховуючи місце конкретного уроку в розділі, рівень класу, рід і жанр твору);

– етап планування (цілеспрямована робота над змістом, складання опорного плану-конспекту командної гри);

– етап проведення (застосування змагальної гри під час уроку чи її проведення в якості повноцінного навчально-виховного заходу).

– етап рефлексії (аналіз досягнутих результатів з учнями/колегами) [6].

Важливо розуміти, що змагальна гра є прийомом, який слід використовувати з певною періодичністю і на кінцевих стадіях вивчення твору, теми чи розділу тому, що учні на момент проведення гри повинні володіти достатнім рівнем знань. Про план вчителя провести таке змагання в класі, учнів слід повідомити заздалегідь.

Якщо вчитель вирішив відвести весь урок під змагання або спланувати його як позакласний захід, то він отримує безліч переваг і цілковиту свободу дій, особливо при вивченні епосу й драми. Урок-змагання – це один із новітніх типів уроків, що дозволяє розробити гнучку схему, використовуючи весь можливий спектр методів і прийомів роботи над художнім твором. Проте, слід диференціювати такі завдання за рівнем складності, передбачити справедливий розподіл балів за їх виконання. При роботі з епічними і драматичними творами найдоцільніше організувати урок у формі КВК. Розпочинається гра з поділу класу на команди, далі можна провести літературознавчу розминку і перейти до виконання складніших завдань (для полегшення сприйняття питання краще висвітлювати на мультимедійному обладнанні). Найлогічнішим завершенням конкурсу на знання драматичного твору мають стати сценки епізодів драми, підготовані самостійно кожною з команд. Нижче наведено орієнтовну схему позакласного заходу для закріплення матеріалу з епосу й драми:

ПЛАН УРОКУ-КВК ДЛЯ ЕПІЧНИХ І ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ		
ВСТУПНА ЧАСТИНА		
1	Привітання з учнями й присутніми на уроці/позакласному заході	
2	Презентація учасників	
ОСНОВНА ЧАСТИНА		
	Етапи проведення змагання	Приклади завдань
3	Завдання легкої складності (Ціна кожної пр. відповіді – 1б.)	Вибір правильної відповіді з-поміж запропонованих варіантів
	З-ня середньої складності (Ціна відповіді – 2б.)	Вгадати героя твору (по зображенню, опису, репліці тощо)
4	З-ня високої складності (Ціна відповіді – 3б.)	Доповнити речення (відомості з біографії письменника, репліки героїв тощо)
	З-ня максимальної складності (максимально 10 очок)	Інсценізація уривків художнього твору (при командному конкурсі)
		ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА
7	Підбиття підсумків і нагородження переможців	

Вивчення учнями лірики потребує ще більших зусиль з боку вчителя. Тут важливо володіти не тільки всією необхідною теоретичною і методичною базою, але й уміти виразно читати ліричні твори напам'ять. Учитель-словесник має стати прикладом для наслідування, надійним другом і порадником [3, с. 292]. Окрім цього, на допомогу вчителю приходять розуміння того факту, що активний розвиток мовлення у підлітковому віці нерозривно пов'язаний з рецептивними когнітивними процесами. Тому цей період характеризується підвищеною емоційністю, чуттєвістю і, як наслідок, виразністю мови. Також стає помітним значне розширення словникового запасу [4, с. 200–203]. Головне завдання педагога на цьому етапі – створити всі необхідні умови для розкриття творчого потенціалу особистості, дати їй поштовх до самореалізації.

Лірика безперечно є найскладнішим родом літератури для вивчення. Оскільки тут відсутній сюжет, а акцент ставиться на емоційну складову, через яку ми можемо відчути внутрішній світ автора [5, с. 217]. У цьому випадку виникає потреба в ґрунтовному ідейно-художньому аналізі. Важливо дозволити учням виступати у ролі дослідників, стимулювати їх до висловлювання власних суджень щодо конкретного вірша. Лише після ґрунтовного аналізу поезій, можна приступити до їх виразного читання. Якраз-таки розвиток виразного мовлення є однією з найбільших проблем педагогіки.

Змагальна літературна гра тут стає в пригоді. Найкраще організувати її, поділивши клас на декілька команд, але так, щоб кожен учасник зміг зробити внесок у результат команди. Педагог має продумати правильну систему завдань з використанням евристичного й дослідницького методів, тобто таких, де його втручання буде мінімальним. Школярі розпочинають з самостійного аналізу поезій, а закінчують конкурсом читців. Учитель літератури може скористатись такою схемою для планування змагального фрагмента уроку:

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМАНДНОГО КОНКУРСУ ПРИ РОБОТІ З ЛІРИЧНИМИ ТВОРАМИ			
1-й етап змагання	Командна робота. Обговорення і заповнення карток для ідейно-художнього аналізу ліричних творів.	<i>Тривалість</i>	<i>Оцінка</i>
		5 хв	До 4б
Бонусне запитання	<i>Напр. Знайдіть одну спільну ідейно-тематичну рису у сонеті 66 В. Шекспіра і сонеті Франческо Петрарки «Коли любов, схиливши зір, нетлінне»</i>	2 хв	1б
2-й етап змагання	Виступ окремих представників з різних команд. Виразне читання поезій одного автора у різних перекладах.	15 хв	До 8б
Бонусне запитання	<i>Напр. Знайдіть відмінності в описі жіночого образу у сонеті № 130 Шекспіра і сонеті № 162 Петрарки.</i>	2 хв	1б

Приблизний вигляд картки для ідейно-тематичного аналізу вірша може бути таким (Кожній команді видається окрема картка. Якщо на уроці вивчається декілька поезій, то їх слід розподілити між командами):

КОМАНДА № 1	
Завдання: проаналізувати «Сонет № 66» В. Шекспіра за критеріями	
Тема	_____
Ідея	_____
Ліричний герой	_____
Художні засоби	_____

Загалом, існує безліч шляхів організації учнівської діяльності на уроках зарубіжної літератури. Одним з найефективніших є змагальна

гра. Вона сприяє мотивації до навчання і виховує читацьку культуру. Окрім цього в процесі змагання відбувається розвиток усного мовлення школярів, здобуваються навички роботи в команді й розвиваються творчі здібності. Завдання вчителя – структурувати гру враховуючи жанрово-родові особливості твору. Однією з головних умов для організації командного змагання є належний рівень підготовки учнів. Тому в середній школі ігровий метод насамперед націлений на перевірку знань. Командні змагання не слід проводити надто часто, найкраще робити це з певною періодичністю, повідомляючи учнів заздалегідь.

Список використаних джерел:

1. Вікова психологія / ред. Г. Костюк. Київ : Рад. шк., 1976. 267 с.
2. Масол Л. М. Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу : навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2019. 208 с.
3. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах : підручник. Київ : Вища шк., 2007. 415 с.
4. Фридман Л. М., Кулагина И. О. Психологический справочник учителя. Москва : Просвещение, 1991. 288 с.
5. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі : навч. посіб. 2-ге вид. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 280 с.
6. Юрченко О. І. Методика проведення ігор на уроках світової літератури. *Kopilkaurokov.ru*. URL: <https://kopilkaurokov.ru/prochee/prochee/mietodika-proviedienniaighornaurokakhsvitovoyilitieraturi> (дата звернення: 29.04.2022).

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Галманова Є.С.

студентка,

Науковий керівник: Котлова Л.О.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Останнім часом одним з найрозповсюджених захворювань стали порушення опорно-рухового апарату. До них відносять дитячий церебральний параліч. Такі порушення виникають унаслідок запальних процесів або пошкодження кісток та суглобів. Через це захворювання у дітей наявні значні проблеми з контролем та координацією мимовільних рухів (більшість дітей з церебральними паралічами у віці чотирьох-п'яти років не можуть виконати навіть найпримітивніших малюнків. Діти з мимовільними нав'язливими рухами, навіть намагаючись відтворити форму, хаотично викреслюють, виходять за межі аркуша паперу), порушена дрібна та загальна моторика (багато дітей не вміють тримати олівець, малювати, користуватися пензликом, ліпити з пластиліну і конструювати. Для всіх дошкільнят з важкими руховими порушеннями абсолютно недоступні дії з ножицями), спостерігається часткова або повна нездатність тримати рівновагу. Дітей з порушенням опорно-рухового апарату поділяють на декілька груп у залежності від природи порушення. Таким чином діти, що хворі на дитячий церебральний параліч або поліомієліт як наслідок мають порушення моторної сфери. До вроджених патологій відносять вроджені вивихи стегна, клишоногість, сколіоз. Щодо набутих захворювань опорно-рухового апарату можемо сказати, що це травматичне пошкодження спинного або головного мозку, кінцівок, також це можуть бути захворювання скелету, такі як туберкульоз, пухлини кісток, рахіт.

Зазвичай, діти із церебральним паралічем можуть потребувати різних видів допомоги. Спеціальне навчання та послуги можуть охоплювати фізичну терапію, окупаційну терапію та логопедичну допомогу:

- фізична терапія допомагає розвивати м'язи, навчитися краще ходити, сидіти та утримувати рівновагу;

- окупаційна терапія допомагає розвивати моторні функції (одягатися, їсти, писати, виконувати повсякденні дії);

- логопедичні послуги допомагають розвивати комунікаційні навички, коригувати порушену вимову (що пов'язано зі слабкими м'язами язика та гортані). Окрім проблем з фізичним станом у таких дітей спостерігаються розлади емоційної сфери, а саме: чутливість до звичайних подразників навколишнього середовища, емоційна збудливість – підвищена.

У більшості дітей з порушеннями опорно-рухового апарату наявна затримка психічного розвитку по типу так званого психічного інфантилізму.

При психічному інфантилізмі спостерігаються такі особливості поведінки:

- у своїх діях діти керуються в першу чергу емоцією задоволення;
- вони не здатні продуктивно працювати в колективі;
- співвідносити свої бажання з інтересами навколишніх;
- у всій їхній поведінці присутній елемент «дитячості».

Характерними особливостями затримки психічного розвитку у дітей з церебральним паралічем є обмежений запас знань і уявлень про навколишній, недостатній розвиток усіх психічних процесів, стомлюваність.

Незважаючи на перераховані особливості поведінки, емоційно-вольові порушення можуть проявляти себе по-різному. В одному випадку це буде підвищена збудженість. Діти цього типу неспокійні, метушливі, дратівливі, схильні до прояву немотивованої агресії. Для них характерні різкі перепади настрою: вони то надмірно веселі, то раптом починають вередувати, здаються втомленими і дратівливими. В іншому випадку, навпаки, відрізняє пасивність, безініціативність, зайва сором'язливість. Будь-яка ситуація вибору ставить їх у тупик. Їхнім діям властива млявість, повільність. Багато дітей відрізняються

підвищеною вразливістю. Це можна пояснити ефектом компенсації: рухова активність дитини обмежена, і через це органи почуттів, отримують високий розвиток. Завдяки цьому вони чуйно ставляться до поведінки навколишніх і здатні вловити навіть незначні зміни в їхньому настрої. Однак ця вразливість найчастіше носить хворобливий характер: цілком нейтральні ситуації, невинні висловлення здатні викликати в них негативну реакцію.

Для того, щоб зменшити численність дитячої інвалідності внаслідок патології опорно-рухового апарату велику роль відіграє надання вчасної допомоги. Сюди входить рання діагностика і ранній початок систематичної корекційно-розвиваючої роботи з дітьми. В основі цього лежить раннє виявлення серед новонароджених дітей з церебральної або рухової патологією і надання їм спеціальної допомоги. Таку допомогу надають логопеди, дефектологи, психологи, вихователі, які здійснюють корекцію порушень рухової сфери, пізнавальної діяльності і мови.

Список використаних джерел:

1. Таранченко О.М., Найда Ю.М. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупасва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І. Київ, 2007. 128 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/iearticles/88/>

2. Гладченко І. Загальні рекомендації щодо навчання та розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. URL: http://ispukr.org.ua/articles/20/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%86_%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%87%20%20%D0%94%D0%86%D0%A2%D0%98%20%D0%97%20%D0%94%D0%A6%D0%9F.pdf

3. Гозак С.В., Станкевич Т.В., Слизарова О.Т., Парац А.М. Особливості опорно-рухового апарату дітей старшого дошкільного віку. URL: <http://www.health.gov.ua/www.nsf/all/u05-02-140?opendocument>

4. Ширай Ю., Бичок О. Діти з порушенням опорно-рухового апарату. URL: http://shiraybychok.blogspot.com/p/blog-page_17.html

5. Методичний посібник «Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей». Львів : «Колесо», 2008. С. 18–19. URL: <https://roippo.org.ua/upload/iblock/df6/reabilitatsinyu-suprovid-nepovnospravnykh-ditey.pdf>

Дідух К.В.

студентка,

науковий керівник: Котлова Л.О.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ З ООП В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Традиційно дослідники оцінюють проблеми сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) лише через призму самої дитини, її розвитку та потреб. Тому невирішеним залишається важливий аспект – емоційне самопочуття батьків дитини з діагнозом відхилення у розвитку та її сім'ї загалом.

Таким чином, однією з актуальних проблем є дослідження та обґрунтування значення ролі внутрішнього клімату сім'ї у процесі виховання дитини з особливими освітніми потребами.

Зростання кількості дітей з ООП все більше вказує на необхідність впровадження соціальної моделі підтримки сім'ї та ролі вчителя в цьому процесі.

Під загальним терміном «діти з ООП» розуміють усіх учнів, чії освітні потреби перевищують загальноприйнятий стандарт. До неї входять діти з особливими потребами, обдаровані діти та діти із соціально незахищених верств населення [1].

Важливо створити для таких дітей в навчальному закладі необхідні умови для організації та врахування інклюзивного навчального середовища (рис. 1).

Виділяють декілька досить великих груп, до яких входять діти з ООП з різними особливостями (рис. 2).

Як ми бачимо з рис. 2, виділяють досить велику кількість категорій за якими визначають певні порушення дитини. Ці порушення поділяються на вроджені та набуті (рис. 3).

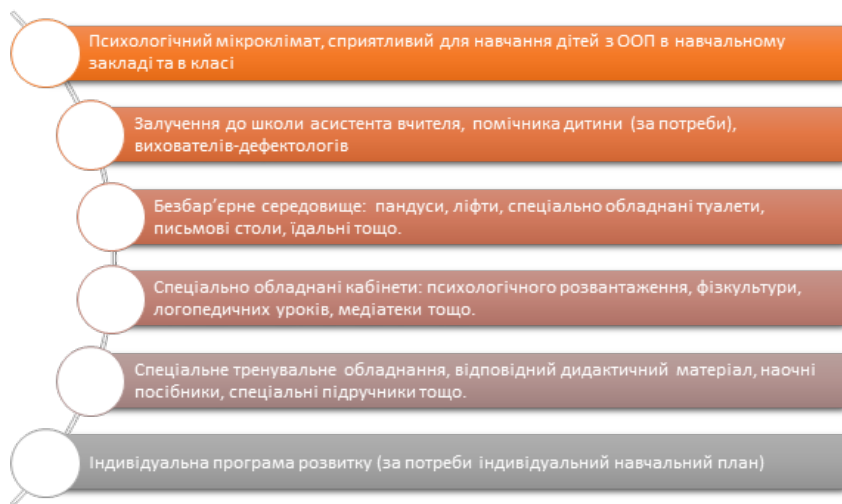

Рис. 1. Основні умови організації та врахування особливостей дітей з ООП в початковому процесі

Джерело: [4, с. 28]

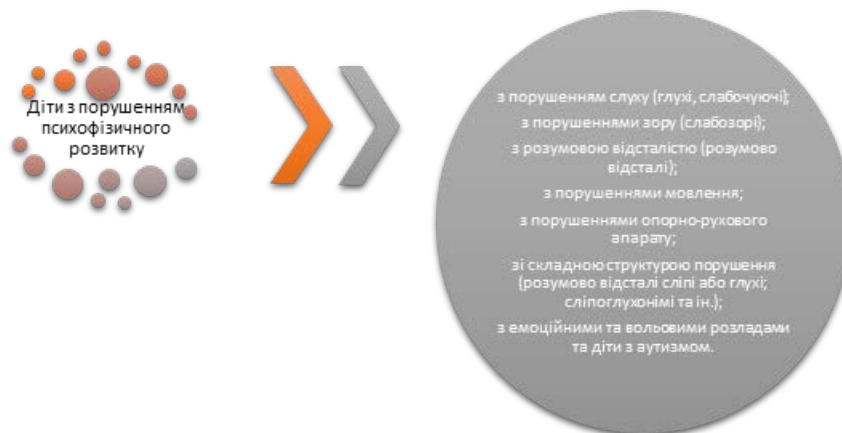

Рис. 2. Категорії порушень, до яких входять діти з ООП

Джерело: [3]

Рис. 3. Порівняльна таблиця вроджених та набутих порушень

Навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку здійснюється з урахуванням особливостей їх розвитку, застосування конкретних заходів та організаційних форм виховної роботи залежно від характеру порушення [4].

Діти з порушеннями опорно-рухового апарату важко пересуваються, користуються різними допоміжними засобами: інвалідними візками, палицями чи «ходунками». Тому у школах спеціально створюють певні умови навчання:

- безбар'єрне середовище для інвалідів-візочників;
- приладдя для письма чи малювання, якщо у дитини є моторні порушення тощо [5].

Діти із затримкою розвитку освоюють нові навички та сприймають нову інформацію повільніше за інших. Проте все це досить умовно і залежить від багатьох факторів, зокрема освіти, місцевих традицій тощо (рис. 4).

Синдром Дауна

- В Україні є організації, які допомагають батькам виховувати дітей з синдромом Дауна.
- Через відмінності здібностей дітей з синдромом Дауна батькам і вчителям важко встановити правила навчання таких дітей. Необхідно висловлювати конкретні, а не абстрактні поняття, вчитися поступово, постійно повторювати матеріал.

Аутизм

- Існують програми, спрямовані на адресування поведінкових, соціальних, комунікативних, освітніх навичок дітей з аутизмом, розвиток навичок вдома. Проблеми поведінки та спілкування, які ускладнюються порушенням інтелекту, потребують допомоги фахівців, які пройшли спеціальну підготовку з навчання дітей-аутистів. Програма навчання повинна бути послідовною і передбачуваною. Діти з аутизмом краще навчаються і менше соромляться, коли інформацію подають усно та візуально.
- Спілкування з іншими дітьми також важливо, оскільки педагоги вчать на навколишніх моделях мовлення, спілкування та поведінки. Для вирішення проблем, пов'язаних із засвоєнням шкільної програми, необхідно створити програми для батьків, які б сприяли продовженню домашнього навчання дитини.

Рис. 4. Врахування особливостей дітей з синдромом Дауна та аутизмом в навчальному процесі

Діти з психічними розладами (епілепсія, діти із гіперкінезами). Діти з таким видом захворювання як епілепсія іноді не можуть згадати, що з ними сталося, вони не розуміють, де вони, що відбувається. Родичі або лікарі зобов'язані повідомляти шкільних медсестер і вчителів про судоми у дитини та пов'язані з цим обмеження.

Отже, якщо в класі або ж групі є дитина з будь-якими з перерахованих вище ознак, педагогу необхідно поговорити з її батьками, ознайомитися з її особою справою, рекомендаціями фахівців, проконсультуватися з організацією інвалідів або центром соціальної реабілітації [2].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1324-18#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» (№ 2442-17 від 06.07.2010). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2442-17#Text>

3. Розвиток інклюзивного освітнього середовища в Запорізькій області: науково-методичний аспект : моногр. / Упор. Т.Є. Гура; ред. Т.Я. Озерова. Запоріжжя : Статус, 2018. 328 с.

4. Таранченко О.М., Найда Ю.М. Врахування відмінностей розвитку та навчальної діяльності дітей з особливостями психофізичного розвитку в процесі навчання / Інклюзивна школа: особливості організації та управління : Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., Київ, 2007. 128 с.

Загребельна О.О.

студент,

Науковий керівник: Котлова Л.О.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ

Однією з актуальних проблем суспільства є діти з особливими освітніми потребами, а саме їх розвиток, навчання, реабілітація, подальша адаптація та інтеграція як окремих особистостей. Успіх процесу адаптації дітей з особливими освітніми потребами, їх повноцінний та всебічний розвиток як особистості, використання їх потенціалу для розвитку сучасного суспільства, залежить від ефективного навчання таких дітей, формування позитивного клімату в системі їх спілкування з іншими людьми.

Найбільше значення для здійснення контролю має оцінювання як процес визначення рівня особистих досягнень учня в процесі засвоєння предметних знань, вмінь на навичок у відповідності до затвердженої навчальної програми. Основною умовою підвищення ефективності освітнього процесу є постійне використання педагогом інформації про перебіг і результати навчання учня з особливими

освітніми потребами, яку він одержує в результаті педагогічного оцінювання.

У концепції «Нова українська школа», акцентується увага на тому, що результати оцінювання варто використовувати для аналізу індивідуального прогресу учня та планування індивідуального темпу навчання.

В процесі дослідження нами було виявлено наступні інноваційні технології оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з ООП.

– Скаффолдинг – це процес, який дає учню можливість виконувати завдання та досягати поставлених цілей, що виходять за межі її індивідуальних можливостей. Визначають різні види підтримки: вербальна – може бути прямою (як заохочення учня) та непрямую (не адресною конкретному учню, а класу в цілому); візуальна – картинки, символи, піктограми, письмо; фізична – виконувати завдання разом з учнем «рука в руці»; моделювання – демонстрація виконання завдання; маніпуляція символами – розміщення об'єктів у певному порядку.

1. Формальне оцінювання – інтерактивна, описова система оцінювання покращення результатів навчання дитини, що дає можливість слідкувати за розвитком учня, розробити індивідуальний навчальний план.

2. Автентичне оцінювання – різновид оцінювання, що передбачає оцінювання індивідуальних досягнень та результатів, застосування завдань в умовах, що наближені до реального життя.

– виставка навчальних досягнень – учні вивчають тему, згодом створюють довільний виставковий експонат для демонстрації здобутих в процесі навчання знань.

– практична діяльність – діти пред'являють набуті знання та вміння через певну діяльність.

– щоденники та «бортові журнали» – учні зображають свою подорож протягом навчання в щоденнику рефлексії. Його ведення дає змогу фіксувати факти про те, чого навчалися, аналізувати результати навчання, коли учень якісно засвоїв певні знання, а коли не зовсім і тим самим спланувати як підвищити власну успішність.

– демонстрація – метод, що дає змогу учню показати чого він навчився в межах певної теми, а також передати свої знання іншим.

– продукти навчання – це можуть бути моделі, твори мистецтва, книжки, написані учнями, графіки, аудіо – та відеоматеріали, карти, презентації, які оцінює вчитель.

– розв’язання пролемно-орієнтованих завдань – діти самостійно розв’язують проблемні завдання або придумати для інших учнів класу. Оцінювати, в першу чергу, потрібно кінцевий результат, а також стежити за процесом знаходження відповіді.

– графічні організатори – дають можливість аналізувати власне навчання, переводячи його на більш високий рівень мета пізнання. Учні у вигляді карти ілюструють свій особистий процес навчання, позначаючи, коли створено будь-який продукт навчання або сформовано певні уміння та навички.

– проекти – сюди відносять реферати, творчі роботи, учнівські дослідницькі проекти. Коли вчитель залучає дітей до створення дослідницького проекту, він може оцінити навички пошукової діяльності, те як учні обирають, збирають, аналізують та застосовують знайдену інформацію.

Як зазначається в посібнику: «портфоліо – це накопичувальна система оцінювання, що передбачає формування уміння учнів ставити цілі, планувати й організовувати власне навчання; накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух і індивідуальному розвитку» [6, с. 202].

Провівши дослідження, можемо сформулювати мету портфоліо: унаочнення результатів навчання.

Розрізняють наступні види портфоліо:

1. Робоче (загальне) портфоліо – створюється спільно вчителем, учнем та його батьками, включається як поточні, так і підсумкові роботи. Найбільш точно відображає прогрес в навчальній діяльності.

2. Демонстраційне (учнівське) портфоліо – містить тільки найкращі роботи, які учень обирає самостійно. Є потужною мотивацією для дитини виконувати завдання, щоб показати свої найкращі здібності, але даний вид не відображає щоденну діяльність.

3. Портфоліо вчителя – містить контрольні, тестові завдання, інформацію від інших фахівців, зразки різних робіт, які вибрані вчителем самостійно. Вчитель вкладаю продукти навчальної діяльності, що дають змогу відстежити динаміку особистісного розвитку учня, а не лише абсолютні оцінки. Даний вид портфоліо

може містити наступні розділи: «Досягнення учня у навчанні», «Соціальна компетентність учня», «Суспільна робота учнів», «Творчі роботи» [1, с. 83].

Працюючи над створенням портфолію, учень з ООП набуває навички аналізу, уміння формувати свої вподобання, аргументувати та робити вибір. Крім того, в учня підвищується самооцінка та впевненість у власні можливості.

Отже, провівши дослідження, ми можемо зробити наступний висновок: оцінювання навчальних досягнень учня в інклюзивному класі полягає у визначенні рівня оволодіння змістом предмета в порівнянні з вимогами, що зазначені в навчальній програмі, а також встановлених критеріїв оцінювання учнів.

Критерії оцінювання учнів з ООП мають низку особливостей, як зумовлені їх особливостями психофізичного розвитку. У процесі навчальної діяльності педагог може використовувати різні методи діагностики, добирати їх враховуючи індивідуальні та освітні можливості всіх дітей в інклюзивному класі.

В результаті дослідження великої кількості матеріалу по темі дослідження, робимо висновок, що проблема реалізації різних технологій оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з особливими потребами ще не достатньо вивчена, але все частіше стає об'єктом дослідження. Так як інклюзивне навчання в закладах освіти в Україні запровадили відносно нещодавно, наразі воно проходить етап адаптації та вдосконалення, від теорії до практики. Через це, слід значно глибше досліджувати технології оцінювання результатів навчання учнів в інклюзивних класах, застосовуючи досвід закордонних педагогів-практиків та науковців, що працюють в галузі колекційної педагогіки.

Список використаних джерел:

1. Бондар К.М., Дорошенко Л.В., Жукова Л.В., Скляньська О.В., Смахньова Т.В., Трушук О.В., Шестопалова О.П. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. 2-ге вид. доп. Кривий Ріг : Проект «Підтримка інклюзивної освіти», 2019. 170 с.

2. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною? Досвід проектної діяльності : методичний посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2012. 152 с.

3. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 160 с.
4. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТОВ «Астон», 2020. 176 с.
5. Нагорна О.В. Застосування технологій інклюзивної освіти як засіб створення безбар'єрного навчання дітей з особливими освітніми потребами. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2020. Вип. 1(43). С. 3–6.
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : Вид-во «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
7. Про затвердження оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти: Постанова Каб. Міністрів України від 13.04.2011 р. № 329 : станом на 13.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11>
8. Садова І.І., Колток Л.Б. Технології педагогічного оцінювання результатів навчання в інклюзивному підході. *Корекційна педагогіка. Серія Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. С. 19–22.
9. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навчальний курс та науково-методичний посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. 168 с.
10. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. 2-ге вид. доп. Львів : Вид-во «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Морозюк Т.Р.

студентка,

науковий керівник: Котлова Л.О.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

XXI століття – час великих відкриттів у різних наукових галузях. Проте вчені до сьогодні не можуть попередити та зупинити аутизм – захворювання, яке виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної

взаємодії та спілкування. Його неможливо вилікувати, проте з часом можна скоригувати і адаптувати людину до соціального життя.

Оскільки в Україні досвід спеціальної освіти дітей з аутизмом практично відсутній, фахівці користуються досвідом таких країн, як США, Канада, Німеччина, Польща, Білорусія. Система допомоги особам із загальними розладами розвитку в Україні лише почала формуватися, чим започатковується реалізація конституційного права аутистичних громадян на освіту та розвиток згідно з їхніми можливостями. Провідною формою роботи з аутистичними людьми є психолого-педагогічна корекція [5].

Систематична комплексна психолого-педагогічна корекція дітей-аутистів можлива лише в спеціально організованих умовах. Комплексна реабілітаційна робота з аутистичними дітьми охоплює психологічну і педагогічну корекцію, виявлення і розвиток творчих здібностей дітей, розвиток мовлення та комунікативних навичок, а також систематичну працю з батьками [1].

Психологічна допомога дітям з розладами спектра аутизму (РСА) є одним з ключових моментів у системі їх реабілітації. Серед основних видів у системі психологічної допомоги дітям з РСА можемо виокремити психологічне консультування, психологічну корекцію, психологічну діагностику, психологічну підтримку, психологічну профілактику, а також психологічний супровід.

Оскільки аутизм – явище складне і багатогранне, у світі існує і застосовується безліч корекційних методик для людей з аутизмом.

Корекційних методик для дітей з РАС існує безліч. Вони розподіляються на декілька напрямів, а саме:

- поведінкові підходи;
- розвивальні підходи;
- сенсорно-перцептивні підходи;
- еклектичні підходи.

Поведінкові підходи. АВА (Applied Behavior Analysis) – прикладний аналіз поведінки. Мета АВА – підвищення рівня бажаної поведінки та зниження рівня небезпечної або проблемної поведінки, яке може заважати навчанню та ефективній соціальній взаємодії. АВА-терапія використовується для поліпшення мовних і комунікативних навичок, уваги, пам'яті та академічних навичок.

Також АВА-терапія займається корекцією проблемної поведінки, яка заважає нормальному функціонуванню дитини, за допомогою процесу, що має назву «функціональна оцінка поведінки» [6].

VBA (The Verbal Behavior Approach) – вербально-поведінковий підхід. З точки зору підходу VBA, експресивний бік мови включає:

- навичку вираження прохання, яка є найважливішою навичкою, тому що їй передують мотивація, а в результаті дитина отримує бажане;
- навичку позначення предметів: назвати те, що дитина бачить, чує, нюхає, відчуває, смак чого відчуває;
- наслідувальну навичку – повторити почуті слова (відлуння);
- інтравербальну навичку – це вміння відповідати на запитання.

PRT (Pivotal Response Treatment) – навчання основних/ключових навичок/реакцій. Методика PRT спрямована на розвиток мотивації, соціальної ініціативи, вміння реагувати на кілька сигналів, самоврядування. Надалі сприяє полегшенню сприйняття навчальної інформації.

Основна мета PRT – розвинути мотивацію у дитини з РАС реагувати на сигнали і соціальні взаємодії, які можуть замінити неналежну або атипову поведінку.

PRT-терапевти взаємодіють з дітьми в ігровому середовищі. Під час гри дорослий заохочує значущу соціальну поведінку. Заохочення завжди пов'язано з логікою ситуації.

TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children) – програма, яка дозволяє навчати дітей з аутизмом та дітей з особливими потребами. TEACCH – це методика структурованого навчання з особливою увагою до середовища. Основні цілі навчання:

- максимально розвинути незалежність дитини;
- допомогти дитині ефективно взаємодіяти з іншими;
- збільшувати і розвивати інтелектуальні навички, шкільні вміння та індивідуальні здібності;
- стимулювати генералізацію навичок (усі нові навички, які дитина може максимально часто й ефективно використовувати в різних ситуаціях удома, в садку, школі);
- розвивати почуття себе, розуміння себе (розвиток емоційної сфери).

Робота з дітьми проводиться в таких сферах: імітація; сприйняття; велика моторика; дрібна моторика; координація очей і рук; елементарна пізнавальна діяльність; мова; самообслуговування; соціальні відносини. Основна вікова група – 3–14 років (з мовним розвитком, який відповідає 5-річному віку) [6].

DIRFloortime. Методика Floortime, передбачає прямування за ініціативою дитини у грі й соціальній взаємодії. Концепція базується на припущенні про те, що, працюючи з емоційними, або афективними, проявами, ми можемо позитивно впливати на базові здібності, відповідальні за відносини, мислення та спілкування.

DLT (DailyLifeTherapy) – щоденна життєва терапія. Навчання адаптивної поведінки та корекція дезадаптивної поведінки здійснюються за допомогою фізичних навантажень, емоційної регуляції і навчання академічних навичок у групі. Фізичні навантаження забезпечуються в ході спільних фізкультурно-оздоровчих заходів, виконання фізичних вправ.

Емоційна регуляція і стабілізація здійснюється через мистецтво, групові музичні заняття. Заняття мають чітку, структуровану форму, навчання ведеться на основі наслідування і синхронізованої діяльності.

Емоційно-смысловий підхід до корекції PAC. Цей підхід є смисловим, тому що його основне завдання – накопичення та осмислене упорядкування індивідуального афективного досвіду дитини, який зможе стати опорою для розвитку її активних і диференційованих відносин з оточенням.

Підхід передбачає встановлення емоційного контакту з дитиною та її залучення до взаємодії зі спільним проживанням і осмисленням того, що відбувається. RDI (Relationship Development Intervention) – методика розвитку взаємодії / міжособистісних стосунків. RDI – метод поведінкової терапії, заснований на мотивації дитини до спілкування, взаємодії та дружби. Люди з обмеженими можливостями можуть адаптуватися і вчитися функціонувати «нормальним» способом.

Програми RDI навчають батьків, як вести свою дитину, шукати і досягати успіху у взаєминах у відповідь, одночасно розглядаючи ключові аспекти, такі як мотивація, спілкування, емоційне регулювання, епізодична пам'ять, швидке зміщення уваги,

самосвідомість, оцінка, виконавче функціонування, гнучке мислення і творче вирішення проблем. Сенсорно-перцептивні підходи.

Ayres Sensory Integration – сенсорна інтеграція. Метод спрямований на стимуляцію роботи органів почуттів в умовах координації різних сенсорних систем. Сенсорно-інтегративна терапія являє собою ретельно дозоване та чітко побудоване специфічне тренування порушених функцій у спеціально організованому терапевтичному середовищі. Найбільшу ефективність методика дає в корекції дітей з синдромом Дауна, ЗПМР, ДЦП, аутизмом. Вона включає теорію сенсорної інтеграції, методику оцінки рівня розвитку цієї сфери та комплекс вправ, які використовуються в роботі з пацієнтом. Метод сенсорної інтеграції передбачає стимуляцію роботи органів почуттів в умовах координації різних сенсорних систем [5].

Томатіс-терапія є засобом стимуляції активності мозку шляхом використання поліфонічного звучання музичних засобів. На основі аудіограми людини і за рахунок того, що фільтруються певні частоти (високі, низькі або середні), складаються індивідуальні програми, які дозволяють розвивати мозок, тренуючи його шляхом прослуховування музики на певних частотах.

У Томатіс-терапії важливий індивідуальний підхід. Прослуховувати абсолютно стандартні музичні записи не раціонально. Головне – розробити індивідуальну систему аудіотренувань.

Еклектичні підходи. SCERTS – це освітня модель для роботи з дітьми з РАС та їхніми сім'ями. Вона містить конкретні рекомендації, спрямовані на те, щоб допомогти дитині стати компетентним і впевненим соціальним комунікатором, одночасно відвертаючи проблеми поведінки, які заважають їй навчанню та розвитку відносин. Цей метод також покликаний допомогти сім'ям, викладачам і терапевтам працювати спільно, ретельно скоординованим чином, щоб досягти максимального прогресу в підтримці дитини [3].

Звісно, вибір корекційних методик для кожної дитини суто і суворо індивідуальний. Він залежить від індивідуальних особливостей дитини з РАС, універсальність підходу в цій сфері не прийнятна. Але є одне правило, з яким погоджуються всі фахівці, і це правило говорить про те, що найбільш ефективними є методики раннього втручання. Чим раніше буде визначено (або, якщо завгодно,

діагностовано) особливості вашої дитини, тим на кращий результат корекції можна сподіватися.

Перше дослідження на цю тему було проведено в США професором психіатрії та поведінкових наук Саллі Роджерс не так давно – у 2012 році. Воно показало, що раннє втручання нормалізує мозкову активність аутичних дітей віком 18 місяців. У ході дослідження, опублікованого в Журналі Американської академії дитячої та підліткової психіатрії під назвою «Раннє поведінкове втручання пов’язується з нормалізацією мозкової активності у дітей з аутизмом молодшого віку», з’ясувалося, що діти, які отримували певну терапію втручання, демонстрували більшу мозкову активність, коли дивилися на обличчя, а не на предмети, тобто проявляли реакцію, типову для здорових дітей, які брали участь у дослідженні, і протилежну реакції тих аутичних дітей, які отримували лікування за допомогою інших видів втручань.

Відштовхуючись від вище сказаного, можна зробити висновок, що «палички-виручалочки» існують для аутистів різних вікових категорій, але їх вибір і застосування – це винятково індивідуальна робота, що вимагає від фахівців граничної уваги і кваліфікації, а від батьків – терпіння й наполегливості, оскільки кожна корекційна методика передбачає регулярні та постійні зусилля з боку всіх, хто оточує вашу дитину і щиро бажає їй щастя.

Список використаних джерел:

1. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутичних порушень у дітей : монографія. Київ, 2009. 385 с.
2. Krajowe Towarzystwo Autyzmu. The Miller Umwelt Assessment. URL: <http://www.millermethod.org/>
3. Learn more about The SCERTS® Model. URL: <http://www.scerts.com/>
4. Neuropsychological assessment. URL: <https://core.ac.uk/download>
5. The Son-Rise Program Start-Up Options. URL: <https://autismtreatmentcenter.org>
6. University of California – Davis Health System. «Autism early intervention found to normalize brain activity in children as young as 18 months». ScienceDaily, 26 October 2012. URL: www.sciencedaily.com/releases/2012/10/121026125021.htm

Руденко Т.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Котлова Л.О.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Сьогодні різноманітні порушення мовлення у дітей дошкільного віку є дуже поширеними. Ці порушення зумовлені впливом багатьох чинників. У своїх працях проводили аналіз мовленнєвих порушень Р.С. Левіна, Т.Б. Філічева, Г.В. Чиркіна та Л.С. Волкова.

У нормотипових дітей у віці 5-ти років вже розгорнуте фразове мовлення, присутні конструкції складних речень, навички словозміни й словотвору, словниковий запас достатній, повністю сформована звуковимова. Але у деяких дітей затримується формування компонентів мовлення (фонетика, лексика, граматики), навіть за умов нормального слуху та інтелекту.

Р. Левіна вперше зазначила, що загальний недорозвиток мовлення у дітей з нормальним слухом і збереженим інтелектом (ЗНМ) – це різні мовленнєві порушення, при яких порушено формування всіх компонентів мовленнєвої системи, які відносяться до звукової і смислової сторони мовлення [3, с. 53].

Розрізняють 4 рівні загального недорозвинення мовлення, які окреслюють певний стан компонентів мовлення [4, с. 104].

І рівень ЗНМ визначається повною або майже повною відсутністю словесних засобів спілкування у віці, коли у нормотипових дітей мовлення активно формується або вже сформоване.

Лексична будова мовлення. Активний словник дитини значно менший за пасивний, цілком обмежений. Він складається зі звуконаслідувань, звукокомплексів, редукованих слів. Звукокомплекси інколи супроводжуються жестами: «бі» з жестом крутіння керма – машина їде.

У мовленні можуть бути наявні подібні до слів елементи («тіта» – киця, «сиса – лисиця») або ж несхожі на правильне слово звукосполучення («гадуд» – горщик, «кі» – горобчик, «бю» – верблюд).

Діти можуть користуватись невеликою кількістю загальноновживаних слів, але, здебільшого, ці слова мають спотворену складову структуру і звукове оформлення.

Граматична будова мовлення. Більшість дітей не розуміють прості граматичні категорії (число іменника, часи дієслова тощо), не володіють граматичними категоріями.

Фразове мовлення відсутнє. Іноді може бути наявна елементарна шаблонна фраза, побутове лепетне речення:

– «тато туту» – тато поїхав;

«Вова ода» – Вова хоче води.

Складова структура слова переважно порушена, грубо спотворена, як і звуковимова. У дітей не сформована здібність до сприймання і відтворення складової структури слова.

У дітей з **II рівнем ЗНМ** мовленнєва активність вища.

Лексична будова мовлення. Активний словник дитини значно менший за пасивний, обмежений. Об'єм активного словника суттєво відстає від вікової норми.

Словник дитини переважно іменниковий з невеликою кількістю дієслів та якісних прикметників.

Граматична будова мовлення. У дітей ускладнене розуміння граматичних конструкцій, особливо складних. Навички словозміни та словотворення не сформовані відповідно віку. Діти допускають стійкі грубі помилки під час узгодження слів у реченні та у використанні простих граматичних категорій.

Діти частково розуміють прості прийменники, але не використовують або ж іноді використовують прийменники у власному мовленні.

У дитина фраза проста, здебільшого непоширена (іменниково-іменникова, іменниково-дієслівна).

Складова структура слова та звуковимова переважно порушені.

III рівень ЗНМ визначається наявністю у дитини розгорнутого фразового мовлення зі значним лексико-граматичним і фонетико-фонематичним недорозвиненням.

Лексична будова мовлення. Об'єм активного словника відстає від вікової норми. У дітей спостерігаються вербальні парафазії, змішування лексем у межах видових родових ознак (сова – папуга) та виникають труднощі у розумінні значень маловживаних слів, відсутні деякі загальноповживані слова.

Словник дитини збіднений засобами виразності.

Граматична будова мовлення. У дитини граматичні форми мовлення недостатньо сформовані. Дитина допускає помилки під час узгодження слів у реченні та у використанні простих граматичних категорій. У дитини не достатньо сформувались навички словотворення, виникають труднощі при використанні прийменників.

Фразове та зв'язне мовлення. Речення у дитини прості поширені.

Розгорнута фраза з лексико-граматичним недорозвиненням. Діалогічне мовлення дитини розвинене, але часто потребує стимуляції. Монологічне мовлення не сформоване відповідно віку.

Фонематичні процеси. У дитини спостерігаються порушення фонематичного слуху. Фонематичне сприймання та уявлення не сформовані відповідно віку дитини.

Складова структура слова. У дитини спостерігається порушення складової структури слова, багатоскладових слів та слів зі збігом звуків (акваріум).

Звуковимова переважно порушена.

У дітей з **IV рівнем ЗНМ** мовлення характеризується незначними порушеннями всіх компонентів мовлення.

Лексична будова мовлення відповідає віковій нормі. У дитини іноді виникають труднощі у запам'ятовуванні та вживанні малознайомих слів, наприклад: назв тварин, яких дитина не бачила наживо. Виникають ускладнення під час опису ознак предметів або дій. Дитина намагається підібрати терміни близькі за значенням, але це робить її мовлення не зовсім точним («овальний» на «круглий», «прийшов» на «прибіг»). Виникають чималі труднощі з розумінням переносного значення, слова, багатозначності слів, змісту прислів'я.

Граматична будова мовлення. Навички словозміни та словотворення сформовані, але іноді спостерігаються помилки під час їх використання. Наприклад: «я тікав від багато собаков», «на столі лежать дві олівця».

Зв'язне мовлення. Речення поширені. Дитина оперує складносурядними та складнопідрядними реченнями.

Фраза розгорнута з лексико-граматичним недорозвиненням.

Фонематичні процеси. Виникають труднощі у розрізненні звуків, переважно близьких за акустико-артикуляційними властивостями.

Складова структура слова. Спостерігаються труднощі у відтворенні складової структури слова, багатоскладових слів та слів зі збігом звуків (акваріум).

Звуковимова. Спостерігаються труднощі з дикцією. Мовлення нечітке, маловиразне.

Отже, проаналізувавши праці дослідників і вчених, було визначено 4 рівні загального недорозвинення мовлення, окреслено мовленнєві особливості дітей на цих рівнях по кожному компоненту мовлення.

Список використаних джерел:

1. Брушневська І. Дослідження стану сформованості лексики у дітей п'ятого року життя із загальним недорозвитком мовлення. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 39–44.

2. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика : учебное пособие. Москва : Просвещение, 2005. 191 с.

3. Левина Р.Е. Основы теории и практики логопедии. Москва : Просвещение, 1967. 173 с. URL: https://pedlib.ru/Books/4/0286/4_0286-53.shtml#book_page_top

4. Проскуріна О., Кравченко А. Рівні ЗНМ та їх загальна характеристика. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*. 2018. С. 104–108.

5. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності. *Дефектологія*. 2000. № 1. С. 16–19.

6. Филичева Т.Б. Основы логопедии : учебное пособие. Москва : Просвещение, 2009. 223 с.

7. Чиркина Г.В. Воспитание и обучение детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. Москва : Дрофа, 2010. 189 с.

Тригуб Д.О.

студентка;

Кисличенко В.А.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

ЛОГОРИТМІКА В ПРОЦЕСІ ПОДОЛАННЯ ЗАЙКАННЯ У ДІТЕЙ

Згідно статистики 1-3% всього дорослого населення Землі заїкається. У звичайному уявленні заїкання функціонує як проблема невміння вільно/швидко висловитися. Вважається, що у дітей дошкільного віку 10% мають сповільнену мову, пов'язану з розвитком. Ця кількість зменшується до 4% у віці 10 років [1, с. 8].

Заїкання – порушення темпо-ритмічної організації мовлення, зумовлене судомним станом м'язів, мовленнєвого апарату [5, с. 398]. Дане порушення вивчається з давніх часів і так само давно науковці намагаються розробити ефективні методики подолання заїкання.

Вивченням питання корекції заїкання займалися такі вчені: М. Зеєман, С. О. Крон, Б. З. Драпкін, І. М. Тонконогий, С. С. Ляпідевський, А. Є. Гусарова, С. А. Ігнат'єва, Е. Л. Мачерет, І. З. Самосюк, Р. А. Юрова, М. К. Шеремет, М. Є. Хватцев, Н. А. Власова, М. І. Панкін, В. С. Кочергіна, М. С. Лебединський, В. І. Селіверстов та інші.

Н. А. Власова, Е. Ф. Рау, В. І. Селіверстов, Г. А. Волкова та іншими вченими були розроблені комплексні методики подолання заїкання на основі ігрових методів та приймів.

На сьогодні корекція заїкання проводиться різними способами, наприклад: артикуляційна гімнастика; розвиток мовленнєвого дихання, голосу; навчання плавного злитого мовлення; ігри; заняття з ритміки і ручної праці, тощо.

Логоритміка – це методика, що спирається на зв'язок слова, музики, руху та включає в себе пальчикові, мовленнєві, музично-рухові й комунікативні ігри [7, с. 5].

Метою логоритмічних занять є подолання мовленнєвих порушень шляхом розвитку, виховання і корекції у дітей із порушенням мовлення рухової сфери в поєднанні зі словом та музикою [6].

Провідними завданнями логоритмічних занять є: оздоровлювальні, навчальні, виховні, корекційні.

Оздоровлювальні: розвиток дихання, загальної, дрібної та мімічної моторики, зміцнення кістково-м'язового апарату, навчання правильної постави, ходи, грації рухів;

Навчальні: навчання зосереджувати слухову, зорову, тактильно-вібраційну увагу, перемикатися з однієї діяльності на іншу, розвиток слухової і зорової пам'яті, формування координації рухів, рухової реакції на звукові й зорові подразники, засвоєння елементарних музично-теоретичних знань;

Виховні: сприяння розумовому, моральному, естетичному, трудовому вихованню, розвиток художньо-творчих здібностей, смаків, відчуттів, формування морально-вольових рис, почуття відповідальності, колективізму, волі;

Корекційні: корекція, усунення мовленнєвих порушень, а також порушень психомоторики [6].

Також дуже важливим, при проведенні занять з логоритміки враховувати наступні принципи: принцип провідної ролі музики, ритму; принцип наявності мовленнєвого матеріалу та музичного супроводу; принцип обумовленості негайного виконання конкретної дії словесними, музичномовленнєвими та зоровими сигналами; принцип висловлювання своєї думки рухами; принцип послаблення м'язового напруження; принцип розвитку вольової сфери дітей; принцип колективності виконання рухів (помилка одного учасника шкодить усьому колективу) [6].

Логоритмічні вправи допомагають логопеду розвивати, такі сфери:

1. Розвиває слухову уваги і фонематичний слух.
2. Розвиває музичний, звуковий, тембровий, динамічний слух, почуття ритму, співочого діапазону голосу.
3. Розвиває загальну та дрібну моторики, кінестетичні відчуття, міміки, пантоміміки, просторової організації та виразності рухів.

4. Виховує вміння переключатися з одного поля діяльності на інший.

5. Розвиває мовленнєву моторику для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічне та фонаційне дихання.

6. Формує та закріплює досвід правильного вживання звуків у різних формах і видах мовлення, у всіх ситуаціях спілкування, виховує зв'язок між звуком і його музичним тактом.

7. Формує, розвиває та корегує слухо-зорово-рухову координацію.

З вище зазначеного ми можемо зробити висновок, що система логоритмічних занять є гарно структурована. Та незважаючи на це такі заняття є лише частиною основного логопедичного заняття. Наприклад, підчас логопедичного заняття можуть бути застосовані такі логоритмічні засоби:

- ввідні вправи;
- вправи та ігри для розвитку міміки обличчя й орального праксису, слухової уваги та пам'яті, зорової уваги та пам'яті, для розвитку орієнтування у просторі й відчуття ритму, для розвитку наслідувальності;
- творчі, сюжетно-рольові, рухливі ігри, творчі етюди для розвитку вольових якостей, активності, самостійності, ініціативи;
- вправи, рухливі ігри з правилами для розвитку загальної моторики, моторики рук, кисті, пальців;
- вправи та ігри із співом, хороводи, ігри-драматизації з музичним супроводом для розвитку просодії мовлення; вправи, ігри, етюди для розвитку уваги, творчих здібностей, музичної пам'яті та музичної творчості;
- ранки, розваги, святкові виступи [3].

Отже, логоритмічні заняття є важливою частиною частинною логопедичних занять при подоланні заїкання. Адже за допомогою логоритміки, логопед допомагає дитині розвивати плавність мовлення, мовленнєве дихання, фонематичний слух і т.п. Логоритміка є частиною логопедичного заняття, хоча на відміну від інших корекційних засобів є чітко структурованою. Тому використання логоритміки є необхідною частиною при подоланні заїкання.

Список використаних джерел:

1. Іванова Т. І. Корекція заїкання / Т. І. Іванова, Т. І. Кваша. Київ : Вид. гр. «Шк. Світ», 2015. 136 с.
2. Кравченко А. І. Корекція тяжких мовленнєвих вад за допомогою акупресури : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. А. І. Кравченко, Л. В. Мороз, К. О. Зелінська. Суми, 2013. С. 272.
3. Кравченко А. І. Сучасні погляди на подолання заїкання. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : збір. тез всеук. наук.-практ. конф. Суми, 2016. С. 111–114
4. Літовченко О. В. Заїкання у дітей: профілактика і корекція : навчальний посібник. Одеса : Видавництво ТОВ Лерадрук, 2021. 248 с.
5. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене / За ред. М.К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.
6. Московченко М. О., Зелінська-Любченко К. О. Корекція заїкання у дітей дошкільного віку засобами логоритміки. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : збір. тез всеук. наук.-практ. конф. Суми, 2019. С. 88–90.
7. Садовенко С. М. Ти, малий, скажи малому... : музична логоритміка. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. С. 128.
8. Шпирна О. М., Коваленко М. А. Використання логоритмічних прийомів у корекційній роботі: (початкова школа). *Логопед: науково-методичний журнал*. 2012. № 1. С. 28–31.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Кравченко О.Л.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Криворізький державний педагогічний університет*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Якість професійної підготовки майбутніх фахівців стає одним з головних завдань та викликів системи національної освіти. Висококваліфіковані працівники стають найважливішою цінністю сучасного суспільства [9, с. 126]. Все більшого значення набуває їх здатність розв'язувати виробничі завдання в різних сферах діяльності, бути суб'єктами власного саморозвитку й самовдосконалення [4, с. 18]. Сучасні дослідники трактують поняття «фахівець» як «професіонал, майстер своєї справи», «особа, що володіє спеціальними знаннями чи навичками у певній галузі» [2]. У Національному класифікаторі України ДК 003:2010 поняття «фахівець» розглядається через сукупність професій, що передбачають знання в різних галузях технічних, природничих та гуманітарних наук [7]. Фахівець з технології харчування – особа, що здатна на високому професійному рівні забезпечити реалізацію технологічних процесів, впровадження інноваційних розробок, виробництво та контроль якості сировини, напівфабрикатів, продукції [10]. Стандартами вищої освіти України зі спеціальності 181 «Харчові технології» визначено, що фахівець з технології харчування має освіту відповідного напрямку підготовки, розробляє та впроваджує прогресивні технології харчування, забезпечує оптимальні режими виробництва, здійснює контроль якості сировини та продукції, розробляє й затверджує нові рецептури страв та виробів, бере участь у випробуваннях нового технологічного устаткування [8, с. 12]. Серед видів послуг, що надають фахівці з технології харчування сучасні

науковці визначають: інноваційні, управлінські, контрольні, організаційні, проектувальні, технічні, дослідницькі, адаптивні, технологічні (за А. Шаурою) [11, с. 41–42]; технічні, управлінські, організаційно-технологічні, комплексні (за О. Гур'яною) [3, с. 5]; організаційні, контрольні, управлінські, технологічні, інноваційні, аналітичні, інформаційні (відповідно до класифікатору професій) [7]. Ефективність та доступність надання послуг фахівцями з технології харчування пов'язуємо з визначенням сервісних потреб населення, створенням належних умов для розвитку харчової промисловості [12, с. 19]. До основних умов надання якісних послуг фахівцями з технології харчування відносимо: вдосконалення асортименту харчової продукції, створення належних умов для її реалізації та споживання; впровадження нових, прогресивних технологій й форм обслуговування населення, доступ до інформації про найбільш актуальні послуги, що надаються харчовими закладами. Водночас, основні тенденції розвитку харчової галузі пов'язуємо із ступенем реалізації поставлених виробничих завдань, високою кваліфікацією та професійною культурою працівників харчової галузі. Враховуючи багатоаспектність діяльності фахівців з харчових технологій можна зробити висновок про різноманітність їх виробничих функцій. До найбільш важливих функцій професійної діяльності фахівця з технології харчування відносимо: проектувальну, управлінську, посередницьку, науково-дослідну, контролюючу. Охарактеризуємо кожен з визначених функцій. Реалізація проектувальної функції передбачає: надання пропозицій щодо розширення та оновлення асортименту страв, виробів, сировини та поліпшення їх якості, прийняття рішень відносно впровадження інноваційних технологічних процесів, розробок нових рецептур, харчових технологій [6, с. 30]. Управлінська функція включає: керування діяльністю підрозділів харчового підприємства й роботою персоналу, забезпечення ефективної взаємодії та комунікацій між усіма працівниками підприємства, спрямування діяльності персоналу на випуск високоякісної продукції, урізноманітнення форм обслуговування споживачів [6, с. 471]. Посередницька функція визначає налагодження ділових й господарських відносин з іншими харчовими підприємствами, організаціями тощо; виконання ролі

посередника між споживачем та колективом підприємства, попередження й вирішення нестандартних виробничих ситуацій, проблем, конфліктів [6, с. 472]. Науково-дослідна функція забезпечується через проведення науково-дослідної роботи щодо удосконалення виробничих технологій, обладнання, розширення асортименту страв і виробів; впровадження передового досвіду у харчовій галузі, технологій та факторів, що сприяють успішному розвитку виробничих потужностей підприємства; підвищення якості та продуктивності праці [6, с. 472]. Контролююча функція включає різні види контролю за якістю й безпечністю сировини та продукції, їх раціональним використанням, дотриманням технології виготовлення страв та виробів, санітарно-гігієнічних вимог [6, с. 33]. Реалізація вищевизначених функцій вказує на інтегрований характер професійної діяльності фахівців з технології харчування та надає їм можливість здійснювати як «класичні», так і специфічні види робіт.

Досліджуючи фахівця з технології харчування як особистість вітчизняні та зарубіжні науковці (Б. Ананьєв, В. Бодрова, В. Марищука, Є. Клімова та ін.) виокремлюють групи професійно важливих якостей, що забезпечують високу ефективність діяльності та реалізацію основних виробничих функцій. Серед них, організаційно-діяльнісні, соціально-діяльнісні, світоглядні, когнітивні, мотиваційно-цільові, мнемічні, емоційно-вольові, інтелектуально-творчі. Цікаво є думка В. Асоцького, В. Лебедевої, О. Тімченко, В. Христенко, які описують професійно-важливі якості сучасного фахівця у системі «індивід – суб'єкт – особистість» та пропонують класифікувати їх на три групи: професійно-бажані, професійно-необхідні та професійно-недопустимі якості. Особливу роль науковці відводять професійно-бажаним якості особистості, притаманним «ідеальному» професіоналу [1, с. 22–23]. На основі досліджень ряду науковців (І. Козловська, О. Лазарева, Н. Микитенко, Ю. Павлова, В. Полуди, Н. Уйсімбаєва, О. Туриця та ін.) визначаємо важливі якості особистості фахівця харчового профілю: професійне мислення, розвиток уваги та пам'яті, творчу уяву, креативність, відвертість, відкритість, ввічливість, ініціативність, цілеспрямованість, уважність, особистісну й професійну культуру, культуру спілкування, працелюбність, відданість справі, обізнаність, досвідченість,

пунктуальність, професійне самовизначення, оптимізм, гуманізм, толерантність, здатність до співпереживання, професійні інтереси, позитивну мотивацію до професійної діяльності, ціннісні орієнтири, установки та прагнення. Особистісний розвиток майбутніх фахівців, формування їх професійно значущих якостей пов'язуємо з успішною реалізацією освітніх інновацій, у тому числі, дуальної форми здобуття освіти. Дуальна освіта – особливий вид практико-орієнтованого навчання, що забезпечує професійне зростання майбутніх фахівців, їх адаптацію до умов праці [5, с. 117]. Серед особливостей дуальної форми здобуття освіти (далі – ДФЗО) виокремлюємо: співробітництво та налагодження партнерських взаємовідносин у системі «навчальний заклад – підприємство – здобувач освіти»; чергування періодів теоретичного навчання у закладі освіти з періодами довготривалої практики; пріоритетність практичної складової навчання (виробниче навчання й виробнича практика, робота на підприємстві становить до 70% від загальної навчальних годин); забезпечення потреб працедавців, ринку праці у висококваліфікованих працівниках; гармонійне поєднання технологічних та освітніх стандартів; спрямованість завдань навчального процесу на розвиток харчової галузі; набуття практичних вмінь та навичок в умовах виробництва, безпосередньо при виконанні технологічних завдань, розв'язанні професійних завдань чи проблем [13, с. 87]. До конкурентних переваг ДФЗО окремо відносимо: інтегративний характер навчання, подолання розбіжностей між освітньою теорією та практикою; забезпечення відповідності підготовки фахівців суспільному замовленню та вимогам працедавців, формування позитивної мотивації до майбутньої професії. Отже, реалізація ДФЗО забезпечує формування професійно-значущих якостей особистості майбутнього фахівця, високий рівень його професійної підготовки та культури.

Список використаних джерел:

1. Асоцький В., Лебедева В., Тімченко О., Христенко В. Діагностика та прогнозування професійно-важливих якостей начальників караулів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. Харків : НУЦЗУ, 2014. 184 с.
2. Вікіпедія: Вільна Енциклопедія (Wikipedia: The Free Encyclopedia). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Фахівець> (дата звернення: 23.04.2022).

3. Гур'янова О. Актуальність вивчення інноваційних ресторанных технологій для майбутніх фахівців харчових технологій. *Наукові записки. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9 (III). С. 3–6.
4. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : інформ.-аналіт. агентство, 2012. 200 с.
5. Кримчак Л.Ю. Дуальна форма навчання як прояв соціального партнерства. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. 69. С. 117–120.
6. Лазарева Т.А. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності : дис. ... доктор пед. наук : 13.00.04. Харків, 2014. 313 с.
7. Національний класифікатор України. Класифікатор професій. 2003:2010. *Держ. комітет України з питань споживчої політики* : Наказ від 28.07.2010 № 327 (редакція від 25.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 23.04.2022).
8. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 18 – Виробництво та технології, спеціальність 181 – Харчові технології. Міністерство освіти і науки України від 18.10. 2018 р. № 1125. Київ, 2018. 22 с.
9. Файер О.А. Поняття професійної діяльності та її структурні елементи. *Університетські наукові записки*. 2009. № 3. С. 126–131.
10. Харчова промисловість України. *Electronic Encyclopedia of Lviv Polytechnic*. URL: <http://www.grinchuk.lviv.ua/book/73/2362.html>. (дата звернення: 31.03.2022).
11. Шаура А.Ю. Методика навчання харчових технологій майбутніх педагогів професійної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 223 с.
12. Ясько А. Критерії оцінки розвитку харчової промисловості України в умовах інтеграції. *Агроевіт*. 2011. № 22. С. 18–24.
13. Kravchenko O., Starova T., Nykyforov R. World models of dual education and features or their functioning. *AD ALTA: journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11/01 (XV). P. 87–91.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Жданкіна А.В.

аспірант,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПИТАНЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Явище патріотизму, поза сумнівом, існувало задовго до утворення сучасних цивілізацій. Воно знаходило відображення у працях істориків, філософів, мислителів. Давньоримський політичний діяч, філософ і літератор Цицерон писав: «Основа всієї держави складається з правильного виховання юнацтва» [3]. Відповідно до цього твердження можна зробити висновок, що проблема патріотичного виховання виникла ще за розвитку древніх цивілізацій.

Давньогрецький філософ Платон у своєму діалозі «Держава» також розглядав поняття патріотизму, використовуючи сполучення слів «спільне благо» – теперішній еквівалент поняття «патріотизм». Згідно з положеннями Платона, саме спільне благо – це найвища цінність та основний принцип функціонування ідеальної держави. Між громадянином та державою відбувається взаємодія: громадянин турбується про інтереси держави, котра, в свою чергу, забезпечує інтереси громадянина. Поза межами своєї держави громадянин не здатен повноцінно реалізувати себе; при цьому держава може приймати зовнішні виклики лише за умови наявності спільних сил громадян [5]. Як зазначає з приводу положень Платона С.Б. Широков, «...таку солідарність можна розглядати як відсутність суттєвих суперечностей усередині суспільства» [7, с. 25].

На думку Платона, не менш важливим принципом функціонування держави є справедливість. Дане поняття виконує роль балансира між інтересами держави та її громадян. Справедливість як принцип регулює дії та вчинки всіх громадян та відносин між ними. Цей

принцип дозволяє консолідувати громадян, долаючи певні розбіжності у поглядах на вирішення глобальних питань державного значення. Таким чином, закони держави, що функціонує за принципом справедливості, основною метою ставлять благополуччя всіх громадян, а не лише окремих верств населення – тобто благо всієї держави. Це допомагає досягнути довіри до влади; але при цьому громадянин зобов'язується виконувати закони, якщо він позиціонує себе патріотом [5].

В певній мірі думку Платона продовжив давньогрецький філософ Арістотель, який описує більш раціональні риси патріотизму і характеризує дане явище як тотожне поняттю «громадськість». Так, патріотизм громадян – це один зі складників, який гарантує добробут держави. За важливістю проявів суто воєнно-героїчний складник поступається першості більш широким громадянським проявам: виконанню цивільних обов'язків добропорядного громадянина в економіці, політиці, мистецтві, науці та інших сферах суспільного життя, у тому числі у воєнній сфері, але без її домінанти. Виховання такого громадянина вважається однією з основних функцій держави [1].

У творі «Повчання Володимира Мономаха дітям» Київський князь радить своїм дітям любити Батьківщину, захищати її від ворогів, трудитися, бути хоробрими, гуманними, чуйними до людей, поважати старших, жаліти дітей, сиріт, поважати жінок [6].

Одним із представників західноєвропейської філософської думки, Гегелем, патріотизм розглядається як прагнення досягти загальних цілей та інтересів держави, які апіорі мають вищий пріоритет стосовно будь-яких особистих, групових та навіть суспільних інтересів. Держава як вища форма організації суспільства і вища цінність є головним об'єктом вищих почуттів і помислів особистості та суспільства, у тому числі патріотичних [2].

На переконання дослідників, «...найширше у понятійному та історичному аспектах патріотизм розкрито в Енциклопедичному словнику Брокгауза й Ефрона. У ньому зазначається, що історичні корені патріотизму, як любові до батьківщини, сягає кочового побуту і ґрунтується на кровному зв'язку між членами роду і племені. В його основі – співпадання почуття громадської солідарності з сімейним почуттям», – підкреслено у науковій праці сучасної дослідниці [4, с. 103].

У подальшому, згідно переконань авторки, патріотизм отримує нове специфічне значення – любов до рідної землі, належність до культурного середовища, громадянськості. Поряд з цим набувають розвитку такі елементи патріотизму як добросесність, моральні зобов'язання, вдячність батькам тощо [4, с. 103].

Продовжуючи думку про сутність феномену патріотизму через призму історії, авторка підкреслює роль родинно-племінних відносин, у яких акумулювалися почуття відданості роду, племені, родині і, врешті, Батьківщині. Однак суспільно-історичні реформації значно розширили границі, значення та смисли патріотизму в духовно-особистісному та соціальному аспектах. У зв'язку з цими перетвореннями патріотизм став квінтесенцією національної ідеї, свідомості, світогляду. Втім, на думку авторки, означені категорії не менш ґрунтовно розглядаються у галузі філософії [4, с. 104].

Отже, розглянуті положення про філософські та історичні першооснови патріотизму свідчать про те, що любов до Батьківщини, громадянськість наділялися духовним значенням і розглядалися як невід'ємна складова у взаємодії людини та державою.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Політика // пер. з давньогрец. О. Кислюк. – Київ, 2000. – 239 с.
2. Гегель Г.В. Феноменологія духу. – Київ, 2004. – 278 с.
3. Лентано М. Цицерон : між риторикою і політикою // Історія європейської цивілізації. Рим / під ред. Умберто Еко; пер. з італ. – Харків: Фолю, 2014. – С. 779–784.
4. Онопрієнко О.В. Патріотичне виховання як науково-педагогічна проблема: понятійний аспект // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2007. – № 21. – С. 103–110.
5. Платон. Держава // Платон ; пер. з давньогрец. Д. Коваль. – Київ: Основи, 2000. – 355 с.
6. Шемчушенко Ю.С. Повчання Володимира Мономаха. – Київ: Укр. енцикл. ім. М.П. Бажана, 2002. – 720 с.
7. Широков С.Б. Явище патріотизму: структурний аналіз // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2019. – № 2(41). – С. 25.

Семенюк С.В.

викладачка,

*Державний торговельно-економічний університет;
аспірантка лабораторії морального, громадянського
та міжкультурного виховання,
Інститут проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ НАРОДІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сьогодні Україна активно налагоджує співробітництво з країнами Європи, а також здійснює обмін професійним досвідом в різних сферах, а саме: економічній, соціальній, технологічній, освітній тощо. Основою такого обміну є навчання українських студентів в закладах вищої освіти європейських країн за відповідними освітньо-професійними програмами.

Студенти мають адаптуватись до нового соціального середовища, де існують свої традиції та культура, які є унікальними і своєрідними, та відрізняються від українських. При цьому, студентський вік характеризується активним розвитком моральних, етичних та естетичних якостей особистості. Студентами здійснюється активне пізнання світу і формується їх ставлення до різноманітних подій, явищ, матеріальних та нематеріальних об'єктів, в цей період відбувається становлення характеру, зміни в мотивації і в системі ціннісних орієнтацій. Отже, виховний процес у закладах вищої освіти повинен бути спрямований на позитивне сприйняття традицій і культури інших країн, а також побудову гармонійних стосунків в студентському колективі в цілому. Важливими європейськими цінностями, на яких базується успішна взаємодія між студентами, є повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права, повага до прав людини, у тому числі представників національних меншин.

Врахування вікових і соціальних-психологічних особливостей студентів надає можливість визначити методи виховання і створити

ефективні педагогічні умови для виховання позитивного ставлення до національної самобутності народів студентів закладів вищої освіти.

Для дослідження категорії позитивного ставлення звернемо увагу на більш широку наукову категорію «ставлення», що розглядалась в педагогічній і психологічній науці у різних аспектах. Поняття «позитивного ставлення» є її складовою. Так, І. Д. Бех зазначає, що, «власне, ставлення особистості впливає у процесі накладання її емоції на предмет, який вона певною мірою усвідомлює, пізнає». Категорія «ставлення», на його думку, є ключовою для процесу формування і розвитку особистості, оскільки за її допомогою розкривають становлення смислового зв'язку, єдності людини і світу, самого змісту цієї єдності: чи буде вона морально-конструктивною чи деструктивною стосовно індивіда [1, с. 155]. Л. А. Гуцан вказує, що «теоретичні й експериментальні дослідження, пов'язані з вивченням поняття «ставлення», можна звести до кількох основних напрямів: 1) здійснення психологічного аналізу впливу ставлення особистості до певних видів діяльності; 2) виділення структурних компонентів позитивного ставлення, які опосередковують успішне виконання людиною визначеної праці [2, с. 49]. З. Р. Амет-Уста зазначає, що виходячи із змісту наукових положень, можна дати таке визначення категорії «ставлення» – це суб'єктивний, заснований на індивідуальному досвіді, вибірковий зв'язок людини з різними значущими для неї сторонами дійсності [3, с. 23]. В тих чи інших аспектах категорію «ставлення» досліджували і інші науковці.

Л. С. Марущак у дослідженні виховання позитивного ставлення до праці в учнів 5-7 класів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності зазначає, що позитивне ставлення до праці включає: сукупність мотивів та позитивних емоцій; прагнення покращити наявні трудові вміння і навички, які обумовлюють потребу в праці як у життєвій необхідності; усвідомлення суспільної необхідності та особистісної значущості праці; знання про роль трудової діяльності в житті людини; необхідності й обов'язку до праці; комплекс моральних якостей; наявність точних загально-трудова умінь і навичок. Автор також деталізує кожне з зазначених положень та відмічає, що «позитивне ставлення до праці відбивається у потребах, мотивах, оцінках, інтересах, знаннях, поведінці» [4, с. 8].

Близьким до поняття «позитивне ставлення» є поняття «доброзичливого ставлення», яке досліджувала З. Р. Амет-Уста. Науковець, зокрема зазначає, що «доброзичливе ставлення до людей різних національностей

у дітей старшого дошкільного віку – емоційно-позитивне ставлення до представників різних етнічних груп, що виявляється у розумінні й прийнятті дитиною їхньої етнічної самобутності, стійкому інтересі до життя, побуту та культури, а також підтриманні з ними дружніх відносин у різноманітних видах діяльності» [3, с. 27].

Перебуваючи у країнах Європи на навчанні, студенти мають багато можливостей для спілкування і отримання інформації про народи і країни, їх традиції та звичаї, особливості культури та цінності. Вони схильні до аналізу і критичного осмислення отриманої інформації, формування власної думки щодо глобальних процесів і подій у світі. Виховний процес, що сприяє розвитку гармонійної особистості, має засновуватись на знаннях про національні традиції і звичаї, повазі до культури і мови, мати своє продовження в родині і в громаді. Таке виховання складає основу знань і моральних цінностей, які згодом можуть бути переосмислені та розвинуті студентською молоддю, втілені у їх світогляд. Таким чином, результатом виховання у студентів закладів вищої освіти позитивного ставлення до національної самобутності інших народів має стати, насамперед, усвідомлення ними власної унікальності та унікальності інших. Також, враховуючи базові європейські цінності, які активно мають реалізовуватись і в системі освіти України, виховання позитивного ставлення до національної самобутності інших народів у студентів закладів вищої освіти спрямовується на толерантне сприйняття студентами іншої національної культури, їх здатність розуміти почуття, потреби і проблеми інших, вміння відстоювати свою позицію та протидіяти дискримінації за національною ознакою.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : Вибрані наукові праці. Чернівці : Букрек, 2015. Т. 1. 837 с.
2. Гуцан Л. А. Виховання у молодших школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі художньо-трудової діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2005. 227 с.
3. Амет-Уста З. Р. Виховання доброзичливого ставлення до людей різних національностей у дітей старшого дошкільного віку в поліетнічному середовищі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2014. 212 с.
4. Марущак В. С. Виховання позитивного ставлення до праці в учнів 5-7 класів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2006. 20 с.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

Масло І.М.

асистентка,

*Національний університет водного господарства
та природокористування*

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ

У кожного учня чи студента є свій спосіб навчання, розуміння якого є важливою частиною праці вчителя або викладача. Навчання визначається як процес, що об'єднує особистий досвід та навколишнє середовище й впливи для набуття, збагачення або модифікації своїх знань, навичок та цінностей, свого ставлення та світогляду, своєї поведінки. Теорії навчання розвивають гіпотези, які описують, як відбувається цей процес. На думку теоретиків насправді ж існує вражаюча різноманітність освітніх підходів до навчання. Основні концепції та теорії навчання включають: біхевіористські теорії, когнітивну психологію, конструктивізм, соціальний конструктивізм, експериментальне навчання, множинний інтелект, а також теорію ситуаційного навчання та спільноту практики.

Біхевіористські перспективи навчання виникли на початку 1900-х років і стали домінуючими на початку ХХ століття. Основна ідея біхевіоризму: навчання полягає у зміні поведінки внаслідок набуття, підкріплення та застосування асоціацій між стимулами з навколишнього середовища та спостережуваними реакціями особистості учня. Біхевіористи були зацікавлені у змінах у поведінці. Один з основних теоретиків біхевіоризму американський психолог Едвард Лі Торндайк стверджував, що реакція на стимул посилюється, коли слідує позитивний ефект винагороди, і реакція на стимул стає сильнішою під час виконання вправ та повторень. Такий принцип «стимул-реакція» схожий на програму «тренуй-практикуй» [2].

Когнітивна психологія була започаткована в кінці 1950-х років і звертала увагу на складні психічні явища, сприяючи відходу від

біхевіоризму. Особистості більше не розглядаються як сукупність реакцій на зовнішні подразники, як це розуміють біхевіористи, а як обробники інформації, на що вплинула поява комп'ютера (аналога людського розуму) як пристрою для її ж обробки. У когнітивній психології навчання – це здобуття знань, де учень є обробником інформації, який її поглинає, здійснює з нею когнітивні операції та зберігає її в пам'яті. Переважними методами такого навчання є читання лекцій (вчителем) і читання підручників (учнем), або ж, у крайньому випадку, учень – пасивний одержувач знань від учителя [2].

Конструктивізм з'явився у 1970–1980-х роках, започаткувавши думку про те, що учні не є пасивними одержувачами інформації, а що вони активно конструюють свої знання у взаємодії з навколишнім середовищем. Таким чином, учні розглядаються творцями сенсу, які не просто записують надану інформацію, а й інтерпретують її, тоді як вчитель стає пізнавальним керівництвом у навчанні учня, а не передавачем знань. Такий погляд на навчання призвів до переходу від метафори «набуття знань» до метафори «конструкція знань». Конструктивний характер навчання підтримували швейцарський психолог і філософ Жан Піаже та американський психолог Джером Брунер [4].

Теорія соціального навчання була розроблена канадським психологом Альбертом Бандурою, який працював як у когнітивних, так і в поведінкових рамках, охоплюючи увагу, пам'ять та мотивацію. Його теорія передбачає, що учні навчаються в соціальному контексті, і що навчання полегшується за допомогою таких концепцій, як моделювання, спостереження за наслідуванням та наслідування, тобто поведінка учня, оточення та особистісні якості взаємно впливають один на одного, оскільки учні під час навчального процесу спостерігають за іншими, включаючи увагу, утримання, відтворення і мотивацію [4].

Наприкінці ХХ-го століття змін зазнав конструктивістський погляд на навчання через зростання ролі соціальної взаємодії. Заснований на роботі психолога Л.С. Виготського *соціальний конструктивізм* був зосереджений на особистісній побудові знань, де пізнання та навчання розуміються як взаємодія між індивідом й ситуацією, а знання –

це продукт діяльності, контексту і культури, в яких формується та використовується [4].

У середині ХХ-го століття розголосу набула теорія навчання на основі досвіду – *експериментальне навчання*, головною ідеєю якого було зрозуміти, яким чином досвід – з перших чи інших рук – мотивує учнів та сприяє їхньому навчанню. На думку прихильників такої теорії навчання є досвідом, який веде до змін у знаннях та поведінці особистості. Американський психолог Карл Роджерс вважав, що люди мають природну схильність до навчання, і що вони навчаються тоді, коли повністю залучені до навчального процесу. Він був переконаний, що сам процес відбувається природним шляхом, бажано без втручання ззовні, але при наявності позитивного середовища для навчання, чіткого визначення цілей набуття знань, організації наявних ресурсів для їх досягнення, взаєморозуміння та балансу між учнями і вчителями [3].

Заперечуючи припущення багатьох теорій навчання про те, що навчання є універсальним процесом, американський психолог Говард Гарднер у 1983 році розробив свою *теорію множинного інтелекту*, де стверджував, що рівень кожної людини насправді складається з багатьох різних «інтелектів». А саме: 1) вербально-лінгвістичний; 2) логіко-математичний; 3) візуально-просторовий; 4) кінестатичний; 5) музичний; 6) міжособистісний; 7) внутрішньоособистісний; 8) натуралістичний; 9) екзистенціальний. Дана теорія ґрунтується на використанні різноманіття індивідуальних відмінностей учнів та створенні безлічі шляхів для їх розвитку і навчання на їх основі [1].

В кінці ХХ-го століття з'явилася *теорія спільноти практики*. Швейцарський теоретик Етьєн Шарль Венгер і англійський антрополог Жан Лейв вважали, що саме в громадах навчання відбувається найефективніше, оскільки в межах спільноти (співпраця, вирішення проблем, побудова довіри, взаєморозуміння та відносин) є потенціал для розвитку соціального капіталу громади, який покращує добробут членів цієї громади. Навчання – це соціальний процес, за допомогою якого знання будуються спільно, адже навчання розташоване в конкретному контексті та вбудоване в певне соціальне й фізичне середовище. А на початку ХХІ-го століття ці теоретики запропонували *ситуаційне навчання* як модель навчання у спільноті

практик. Це навчання, яке відбувається в тому ж контексті, в якому воно застосовується; значення збереженню змісту не надається, а саме навчання більше базується на застосуванні та дозволяє людині вчитися шляхом соціалізації, візуалізації та наслідування [5].

Розуміння теорій навчання допоможе вчителям (викладачам) створювати конкретні стратегії та методи для їх застосування у своїх класах (групах) і зосередитися на різних стилях навчання, щоб охопити всіх учнів (студентів), створюючи таким чином таке навчання, яке зосереджується безпосередньо на потребах і здібностях учнів (студентів).

Список використаних джерел:

1. Ворон М., Найда Ю. Множинний інтелект: від теорії до практики. *Підручник для директора: журнал управлінської компетентності*. 2008. № 5. С. 68–72.
2. Ільїна Н.М., Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2017. 352 с.
3. Максименко С.Д. Теорія експериментального навчання. *Проблеми сучасної психології*. 2017. Вип. 37. С. 7–18.
4. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
5. Ситуаційне навчання. URL: https://ewikiuk.top/wiki/Situated_learning

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Голинська М.М.

студентка,

Тернопільський національний педагогічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Стратегічним завданням сучасної системи освіти в контексті інноваційної інформатизації суспільства є прискорення позитивних перетворень, забезпечення інтелектуальних ресурсів та наукових розробок імплементацією інноваційних технологій у всі сфери людської діяльності. Основним завданням сучасності є формування цілісної комп'ютерної мережі для забезпечення якісної освіти та науки, розробки системи індивідуалізованої освітньої системи на тривалий період, яка базується на інноваційних педагогічних технологіях [1].

Процес реалізації педагогічних інновацій на уроках української мови в загальноосвітній школі базується на цілеспрямованій зміні, яка включає елементи стійких інновацій у діяльність навчального закладу, ефективно впливаючи на його розвиток та функціонування. Інноваційні педагогічні технології в загально-педагогічному дискурсі трактуються як систематичний метод формування, застосування та визначення всього навчального процесу з урахуванням технічних та людських ресурсів та їх взаємодії, метою якого є оптимізація форм навчання [2].

Застосування інноваційних технологій навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі мають реалізовувати наступні завдання: формувати комунікативну компетентність у здобувачів освіти та сформувати соціокультурну компетентність у контексті соціально-культурної адаптації до національної системи освіти.

Відповідно до цих завдань зміст курсу української мови та його структура визначається на основі таких аспектів навчання, як загальнолітературна мова або нейтральний стиль мовлення, науковий стиль мовлення та реалізація розмовної практики в соціокультурному

аспекті. Усі аспекти курсу української мови викладені в методичних матеріалах, які представлені у форматах навчально-методичних комплексів, які представлені блоками матеріалів методичного та дидактичного, навчально-навчального характеру.

Практичні заняття української мови проводяться на основі різних форматів наочності та технічного забезпечення: з використанням наочності, представленої на папері; з використанням презентацій або медіапрезентацій; з використанням інтерактивної дошки або персональних комп'ютерів, необхідних для доступу до Інтернет-ресурсів як джерел навчальних матеріалів; на основі аудіо- або відеоблоків; на основі випадків проблемних мовленнєвих ситуацій, представлених у аудіо- або відеоформі; на основі застосування гейміфікації освітнього процесу. Набувають популярності нетрадиційні форми проведення практичних мовних занять, такі як: урок-екскурсія, урок інтелектуальної гри, урок-диспут, урок-олімпіада тощо [3].

На думку дослідників, ключові аспекти, які сприяють успішному вивченню української мови в середовищі з інноваційними технологіями та на базі застосування гейміфікації, особливо у веб-середовищі, включають наступне:

1) інституційна підтримка з відповідною технологією для задоволення потреб здобувача освіти у середовищі вивчення української мови (наприклад, вимоги до програмного та апаратного забезпечення, високошвидкісний Інтернет);

2) конкретні інструкції та навчання здобувачів освіти для забезпечення безперервного навчання (наприклад, технологічне програмне забезпечення);

3) автентичні цифрові можливості мовної взаємодії між здобувачами освіти [4, с. 128].

У відповідності до концепції Education 3.0, яка зосереджена на здобувачі освіти та передбачає особисту траєкторію для кожного та концентрує увагу на нові вміння та навички, які здобуваються здобувачами освіти, а не на простих оцінках, як доказ того, що якийсь конкретний предмет був засвоєний. Для успішного впровадження концепції Education 3.0 використання інноваційних технологій навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі стає не примхою, а необхідністю. На рисунку 1 відображено інноваційні технології навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі.

Інноваційні технології навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі	
→	1. Інструменти для створення мультимедійних презентацій: <i>Genially, Video Puppet, Screencast-o-Matic.</i>
→	2. Інструменти для створення інтерактивних вправ: <i>Kahoot!, Plickers, Quizizz, Learningapps, Quizlet.</i>
→	3. Інструменти для створення тестів: <i>OnlineTestPad, iLearn, Stepik, Testmoz, Google Forms, Socrative, Answergarden.</i>
→	4. Платформи MOOC для дистанційного навчання: <i>Coursera, edX, XueutangX, FutureLearn, Udacity, Arzamas, General Assembly, Khan Academy.</i>
→	<p>5. Інтерактивні платформи MOOC для вивчення української мови:</p> <p>1) <i>Duolingo</i> – це платформа, де розроблені уроки, до кожного із яких передбачено вирішити завдання у формі аудіювання, завдання із перекладу і завдання з розмовної лексики; пройшовши один із курсів цієї платформи, студент може вивчити приблизно 2000 нових слів;</p> <p>2) «<i>FunEasyLearn</i>» – додаток, який надає змогу вивчити українську мову тут можна вивчити слова, а також можна «докупити» більшу кількість слів, оскільки перша тисяча – безкоштовна;</p> <p>3) «<i>Simply Learn Ukrainian</i>» – додаток, який дозволяє вивчати не лише базові слова, а й фрази, які можуть знадобитися під час подорожі або шопінгу;</p> <p>4) «<i>Вчимо і граємо</i>» – додаток, за допомогою якого вивчає слова. Безкоштовними є алфавіт і звичайні слова, а от за дієслова потрібно буде доплатити 69,99 гривні. В даному додатку слова погруповані по темах, крім слів з перекладом можна побачити транскрипцію, що надасть змогу навчитися правильно вимовляти їх.</p> <p>5) «<i>Р.І.Д</i>» – додаток, де можна вивчити нові красномовні слова. В даному додатку можна пропонувати власні слова розробникам, аби Р.І.Д розширював власний «словниковий запас», де даний додаток свого роду є грою.</p> <p>6) «<i>Мова. ДНК нації</i>» – додаток, який надасть змогу вивчити фразеологізми, синоніми, правильне розставлення наголосів і орфографію, а також сприяє уникненню найпопулярніших «вкраплень» суржикі.</p> <p>7) «<i>Вивчайте лексику</i>» – додаток корисний для тих, хто не володіє українською мовою, та надає змогу вивчити базові слова та фрази (близько 10 тисяч слів).</p> <p>8) «<i>Глумачний словник української мови</i>» – додаток, яка дозволить вивчити нові слова.</p>

Рис. 1. Інноваційні технології навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі

Джерело: сформовано автором на основі [4; 5]

Успішне впровадження інноваційних технологій навчання на уроках української мови в загальноосвітній школі дозволяє індивідуалізувати та персоналізувати навчальний процес в контексті викладання української мови, оскільки здобувачі мають можливість закрити деякі прогалини в знаннях у позаурочний час, використовуючи, наприклад, деякі ігрові симулятори [6].

Таким чином, застосування інноваційних технологій навчання в загальноосвітній школі в контексті викладання української мови має характеризуватися: різноманітністю та варіативністю, можливістю модифікувати навчальний матеріал; складністю викладу навчального матеріалу відповідно до ранжування, пріоритетності та домінування виду мовленнєвої діяльності, необхідної для досягнення успіху у формуванні вмій і навичок з усіх видів мовлення.

Список використаних джерел:

1. Fuchs T., Woessmann L. Computers and student learning: Bivariate and multivariate evidence on the availability and use of computers at home and at school. 2005. URL: <https://www.ifo.de/DocDL/IfoWorkingPaper-8.pdf> (дата звернення: 24.04.2022).
2. Leicht A., Heiss J., Byun W. J. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Issues and trends in Education for Sustainable Development. Education on the move. Paris, 2018. 271 p.
3. Leshchuk S.I., Belikov A.B., Muliar V.I., Oleksin Yu.P., Mitina L.S. et al. Innovative approaches to personal development and health improvement. Monographic series «European Science». Book 4. Part 10. 2021. 184 p.
4. Ikonnikova M., Komochkova O. Modern online platforms and digital technologies in teaching linguistics in the us higher education practice. *Information Technologies and Learning Tools*. 2019. Vol. 73. Iss. 5. P. 125–134.
5. Вдовіна О.О. Аналіз інтернет-ресурсів для вивчення української мови як іноземної. *«Молодий вчений»*. 2020. № 7.1 (83.1). С. 28–31. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-83.1-8> (дата звернення: 24.04.2022).
6. Sadovets, O., Martynyuk, O., Orlovska, O., Lysak, H., Korol, S., Zembytska, M. Gamification in the Informal Learning Space of Higher Education (in the Context of the Digital Transformation of Education). *Postmodern Openings*, 2022, 13(1), 330–350. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/13.1/399> (дата звернення: 24.04.2022).

Наукове видання

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ Й СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИХОВАННЯ

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Підписано до друку 19.05.2022. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 4,42. Тираж 100. Замовлення № 0522/14.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.